Feodor Mihailovici Dostoievski

INIMĂ SLABĂ

Sub acelaşi acoperământ, în aceeaşi locuinţă, la etajul trei, stăteau doi tineri colegi de birou: Arkadi Ivanovici Nefedevici şi Vasea Şumkov *. Se înţelege de la sine că autorul simte nevoia de a da o explicaţie cititorului: de ce unul dintre eroi este desemnat cu numele său întreg, iar celălalt printr-un diminutiv, chiar şi pentru ca nu cumva asemenea procedeu de exprimare să fie considerat, de pildă, ca nepoliticos şi, în parte, familiar.

Dar pentru aşa ceva ar fi fost necesar să se explice cu anticipaţie şi să se determine gradul, vârsta, profesia, funcţia şi, în sfârşit, caracterul celor două personagii. Cum există mulţi scriitori de soiul acesta, care îşi încep opera exact aşa, de aceea autorul povestirii de faţă, numai şi numai ca să nu semene cu dânşii (cu alte cuvinte, cum ar zice unii, din pricina nemărginitei sale vanităţi) s-a hotărât să pornească de-a dreptul cu acţiunea. Încheind această introducere, autorul începe astfel:

În ajunul Anului nou, Şumkov se întoarse acasă pe la orele şase seara. Arkadi Ivanovici, care era culcat în pat, se trezi şi cu ochii mijiţi îl privi pe prietenul său. II văzu îmbrăcat în cel mai elegant costum civil al său, cu un plastron alb ca neaua. Această

Feodor Mihailovici Dostoievski

INIMĂ SLABĂ

Sub acelaşi acoperământ, în aceeaşi locuinţă, la etajul trei, stăteau doi tineri colegi de birou: Arkadi Ivanovici Nefedevici şi Vasea Şumkov *. Se înţelege de la sine că autorul simte nevoia de a da o explicaţie cititorului: de ce unul dintre eroi este desemnat cu numele său întreg, iar celălalt printr-un diminutiv, chiar şi pentru ca nu cumva asemenea procedeu de exprimare să fie considerat, de pildă, ca nepoliticos şi, în parte, familiar.

Dar pentru aşa ceva ar fi fost necesar să se explice cu anticipaţie şi să se determine gradul, vârsta, profesia, funcţia şi, în sfârşit, caracterul celor două personagii. Cum există mulţi scriitori de soiul acesta, care îşi încep opera exact aşa, de aceea autorul povestirii de faţă, numai şi numai ca să nu semene cu dânşii (cu alte cuvinte, cum ar zice unii, din pricina nemărginitei sale vanităţi) s-a hotărât să pornească de-a dreptul cu acţiunea. Încheind această introducere, autorul începe astfel:

În ajunul Anului nou, Şumkov se întoarse acasă pe la orele şase seara. Arkadi Ivanovici, care era culcat în pat, se trezi şi cu ochii mijiţi îl privi pe prietenul său. II văzu îmbrăcat în cel mai elegant costum civil al său, cu un plastron alb ca neaua. Această împrejurare, bineînţeles, îl miră. „Oare unde are de gând să se ducă Vasea, pus astfel Ia punct? Şi nici n-a luat prânzul acasă!”

Intre timp, Şumkov aprinse luminarea, iar Arkadi Ivanovici ghici numaidecât că amicul său avea intenţia de a-l deştepta ca din întâmplare. Într-adevăr, Vasea tuşi de vreo două ori şi tot de atâtea ori făcu ocolul odăii. Apoi, chiar ca din nebăgare de seamă, scăpă din mână pipa, pe care se apucase, chipurile, s-o umple cu tutun, stând în colţul de lângă sobă. Arkadi Ivanovici de-abia se stăpâni să nu pufnească în râs.

— Vasea, nu mai umbla cu şiretlicuri! Îi spuse el.

— Cum, nu dormi, Arkaşa?

— Zău că n-aş putea să-ţi răspund exact; dar parcă nu dorm.

— Ah, Arkaşa! Bună seara, scumpul meu! Ehei, frăţioare! Ehei, frăţioare! Nici nu-ţi trece prin minte ce am să-ţi spun!

— Hotărât că nu-mi trece. Ia, dă-te mai aproape!

Parcă atâta şi aştepta Vasea. Se apropie numaidecât de dânsul, fără să se aştepte câtuşi de puţin la vreo viclenie din partea lui Arkadi Ivanovici, care îl apucă cu dibăcie de mână, îl răsuci şi-l răsturnă în pat. Suindu-se peste dânsul, începu să-l buchisească cum se cuvine – ceea ce făcea, pare-se, o nespusă plăcere veselului Arkadi Ivanovici.

— Te-am găbjit, izbucni el. Am pus mâna pe tine!

— Arkaşa, Arkaşa, ce faci? Lasă-mă în pace, pentru numele lui Dumnezeu, dă-mi drumul, îmi nenoroceşti fracul!

— N-ai nevoie de dânsul. Ce-ţi trebuie frac? De ce eşti aşa de credul şi te prinzi atât de uşor în laţ? Hai, spune-mi pe unde ai hoinărit? Unde ai luat prânzul?

— Uf, pentru Dumnezeu, lasă-mă odată în pace!

— Unde ai prânzit?

— Tocmai despre asta şi vreau să-ţi povestesc.

— Atunci zi-i!

— Dar mai întâi dă-mi drumul!

— Ba nu-ţi dau drumul până nu-mi istoriseşti totul.

— Arkaşa, Arkaşa! Nu-ţi dai seama că aşa nu pot, mi-e imposibil! Răcni firavul Vasea, zbătându-se ca să scape din

puternicele labe ale amicului său. Există doar nişte subiecte…

— Ce fel de subiecte?

— Nişte subiecte pe care dacă începi să le povesteşti în postura asta, pierzi orice demnitate. Mi-e peste putinţă aşa. Ar apărea ridicole şi lucrul nu-i de Loc ridicol, ci, dimpotrivă, foarte important.

— Dă-le încolo de lucruri importante! Ce-i mai fi scornit? Tu povesteşte-mi aşa ca să-mi vină a râde, aşa să-mi povesteşti. Nici nu vreau să aud de lucruri importante. Altfel, ce prieten mi-ai fi? Spune-mi, ce fel de prieten mi-ai fi, hai?

— Arkaşa, zău că aşa nu merge!

— Altfel nici nu vreau să aud…

— Ei bine, fie şi aşa, Arkaşa, începu Vasea, aşezat de-a curmezişul patului, silindu-se din răsputeri să dea cât mai mare greutate cuvintelor sale. Arkaşa, o să-ţi spun, cred; numai că…

— Ce mai e?

— Află că m-am logodit!

Fără a scoate o vorbă, Arkadi Ivanovici îl înşfacă pe Vasea în braţe ca pe-un copil, cu toate că acesta nu prea era scund, ci destul de lung, dar pirpiriu; şi începu, pe tăcute, să-l poarte ca pe un fulg dintr-un colţ în altul prin odaie, prefăcându-se că-l leagănă.

— Află, logodniculc, că acuşi am să te înfăş ca pe-un ţânc. Văzând însă că Vasea stă cuminte în braţele sale, fără să se mişte şi să spună nici pâs, se răzgândi pe loc şi, pesemne, îşi dădu seama că mersese prea departe cu gluma. Îl aşează în mijlocul camerei şi-l sărută pe obraz cu cea mai sinceră prietenie.

— Vasea, nu eşti supărat?

— Ascultă-mă, Arkaşa…

— Am făcut-o, ca de Anul nou.

— Lasă asta, nu-i nimic. Dar oare de ce eşti aşa de nebunatic, ştrengarule? De câte ori nu ţi-am spus: Arkaşa,

zău că n-ai nici un haz; n-ai haz şi pace!
— Dar nu-i aşa că nu te superi?
— De loc! De altfel, ştii prea bine că nu mă supăr niciodată, pe nimeni. Numai că tu m-ai amărât, mă-nţelegi?
— Adică cum te^am amărât? În ce fel?
— Venisem la tine ca la un prieten, cu inima deschisă, ca să-mi revărs în faţa ta tot sufletul şi săhţi povestesc despre fericirea mea…
— Despre ce fericire? De ce nu-mi spui?
— Bine, dar ţi-am spus doar că mă însor! Răspunse cu ciudă Vasea, căci era într-adevăr cam scos din sărite.
— Tu?! Tu te însori! Va să zică e adevărat? Zbieră Arkaşa cât îl ţinea gura. Nu, nu… Dar ce-i asta? Îmi vorbeşti şi-ţi curg lacrimi pe obraz! Vasea, Vasiuk dragă, băieţaşul meu, linişteşte-te! E adevărat, hai? Şi Arkadi Ivanovici se aruncă din nou spre dânsul, ca să-l cuprindă în braţe.
— Iţi dai seama, măcar acum, de natura celor întâmplate? Zise Vasea. Ştiu doar că eşti bun, că-mi eşti prieten. Eu vin la tine cu atâta bucurie, cu încântare sufletească şi deodată întreaga-mi bucurie, tot avântul inimii mele am fost nevoit să ţi le destăinu-iesc tăvălindu-mă de-a curmezişul patului, fără pic de demnitate… Mă înţelegi, Arkaşa, urmă Vasea, râzând reţinut. Ţi-am povestit totul ca un măscărici, pe când eu – în clipele acelea – nici nu-mi aparţineam în întregime mie însumi. Doar nu puteam înjosi lucrul acesta… Mai lipsea să mă întrebi: cum o cheamă? Uite, îţi jur că nici mort nu ţi-aş fi răspuns.
— Dar de ce ai tăcut atâta vreme, Vasea? Dacă mi-ai fi spus totul mai înainte, nu m-aş fi apucat să şuguiesc, exclamă Arkadi Ivanovici într-un acces de sinceră deznădejde.
— Hai, ajunge acum, destul! Eu, cum să-ţi spun… Doar îţi dai seama de ce s-au întâmplat aşa toate acestea, fiindcă am inimă bună. De aceea mi-e şi necaz că nu ţi le-am putut spune, cum aş fi vrut, ca să te fi bucurat şi să-ţi fi făcut plăcere, povestindu-ţi-le pe-ndelete şi împărtăşindu-ţi-le

după cuviinţă… Zău, Arkaşa, te iubesc atât de mult, încât – dacă n-ai fi fost tu – poate nici nu m-aş fi însurat şi nici n-aş fi avut chef să mai trăiesc pe lumea asta!

Arkadi Ivanovici, care era extrem de sensibil, râse şi plânse în acelaşi timp, ascultându-l pe Vasea. Acesta – la fel… Apoi amân-doi se aruncară din nou unul în braţele celuilalt şi dădură uitării cele ce se întâmplaseră.

— Cum aşa, tam-nesam? Vasea, istoriseşte-mi, de-a fir-a-păr! Măi frate-miu, iartă-mă, sunt uimit, nu mai pot de uimire! Parcă m-a lovit un trăsnet, pe legea mea! Dar nu se poate, frate, e cu neputinţă una ca asta, sunt numai scornituri de-ale tale, zău că tu le-ai născocit, ai minţit! Nu? Răcni Arkadi Ivanovici şi se uită cu sinceră îndoială în ochii lui Vasea; dar văzând într-înşii o strălucită confirmare a unei intenţii ferme de a se însura cât se poate de curând, se aruncă pe pat şi începu să facă tumbe de entuziasm, încât se cutremurară toţi pereţii.

— Vasea, şezi aici! Strigă la dânsul, aşezându-se, în sfârşit, pe pat în capul oaselor.

T – Nici nu ştiu, frate, nici nu ştiu cum să încep şi nici cu ce! In Amândoi, tulburaţi de bucurie, se priviră unul pe altul.:; – Cine-i, Vasea?

— Din familia Artemiev! Rosti Vasea cu glasul sugrumat de emoţie.

— Nu, zău?

— Ştii doar că-ţi împuiasem urechile cu familia asta; apoi, nu. Ţi-am mai pomenit de ea, iar tu n-ai băgat de seamă nimic. Vai, Arkaşa, dacă ai şti cât m-a costat faptul de a mă fi ascuns faţă de tine! Îmi era teamă să-ţi spun ceva; da, mă temeam! Mă gân-deam că totul s-ar putea strica; iar eu sunt îndrăgostit, Arkaşa! Doamne, Dumnezeule! Asta-i povestea, începu Vasea, întrerupându-se mereu, de emoţie. Fata a mai avut un logodnic, acum un an. Acesta, pe neaşteptate, a fost trimis undeva în interes de serviciu. L-am cunoscut şi eu. Era unul, nu ştiu cum, Doamne iartă-mă! Şi aşa, n-a mai scris de loc. I s-a prăpădit urma. L-au

aşteptat cât l-au aşteptat. Ce-o fi însemnând tăcerea lui? Când, deodată, ce să vezi, cu vreo patru luni în urmă, logodnicul se întoarce, însurat gata, şi, bineînţeles, nici nu mai calcă pe la Arte-mievi. Ce grosolănie! Ce josnicie! Şi nici n-avea cine să le ia apărarea! A plâns cât a plâns, sărmănica de ea! Iar eu m-am îndrăgostit de dânsa. De fapt o îndrăgisem de mult. Totdeauna îmi fusese dragă. Am început s-o consolez şi m-am tot dus pe la ei, m-am tot dus. Apoi, drept să-ţi spun, nici eu nu ştiu cum s-au petrecut lucrurile, că şi ea s-a îndrăgostit de mine. Acum o săptămână nu m-am mai putut stăpâni, am început să plâng, am plâns chiar cu hohote şi i-am mărturisit totul – adică c-o iubesc, într-un cuvânt, totul!… „Şi eu sunt pe cale să mă îndrăgostesc de dumneata, Vasili Petrovici, dar îs o fată săracă şi – să nu râzi de mine – nici nu cutez să iubesc pe careva.” înţelegi, frate? Înţelegi?… Pe loc ne-am şi juruit să ne logodim. M^am gândit cex m-am gândit, m-au frământat gândurile şi în sfârşit i-am vorbit: „Cum să-i spunem măicuţii?” Ea-mi răspunse: „E greu de tot, mai aşteaptă puţin. I-i frică. Acum, poate nici nu va mai vrea să mă deie. Plânge şi ea, sărmana!” Iar eu, fără să fi suflat vreun cuvânt, tranc! Îi trântesc bătrânei vestea. Lizanka îi cade în genunchi; eu alături… Şi ea – ce să facă?

— Ne dă blagoslovenia. Arkaşa, Arkaşa! Scumpule! Vom locui împreună. Da-da. Eu de tine n-am să mă despart pentru nimic în lume.

— Vasea, când stau şi te privesc, zău că nici nu-mi vine a crede, îţi jur că-i aşa. Pe legea mea, parcă totul nu-i decât o părere… Ia ascultă. Cum? Adică te însori cu adevărat? Cum n-am ştiut şi eu, hai? Într-adevăr, Vasea, trebuie să-ţi mărturisesc, măi frate, mă gândisem şi eu să mă însor. Iar dacă te însori tu, atunci mi-i totuna. Ei, să fie într-un ceas bun cu noroc…!

— Frate, mi-i inima atât de împăcată, iar sufletul mi-i aşa de uşurat… Zise Vasea, sculându-se şi păşind emoţionat prin odaie. Nu-i adevărat, nu-i aşa, nu-i adevărat? Nu simţi

şi tu acelaşi lucru? Vom trăi, desigur, Sărăcăcios; dar vom fi fericiţi. Asta nu-i o himeră. Fericirea noastră nu-i doar o poveste scoasă din cărţi, ci vom fi aievea fericiţi!

— Vasea, Vasea, ascultă ceva!

— Ce anume? Întrebă Vasea, oprindu-se în faţa lui Arkadi Ivanovici.

— Mi-a venit aşa, un gând. Zău că mi-e şi teamă să ţi-l spun! Iartă-mă, dar fii bun şi împrăştie-mi îndoielile. Oare din ce ai să trăieşti? Eu, după cum ai văzut, sunt încântat că te însori. Sunt aşa de încântat, bineînţeles, că nici nu mă pot stăpâni, dar – din ce ai să trăieşti? Hai?

— Ah, Doamne, Dumnezeule! Ce fel de om mai eşti, Arkaşa! Zise Vasea, privindu-l pe Nefedevici cu adâncă uimire. Ce te-a apucat? Chiar bătrâna n-a stat nici o clipă la îndoială, când i-am arătat lămurit situaţia. Mai degrabă întreabă-mă din ce trăiesc amândouă? Numai cinci sute de ruble pe an pentru trei persoane – asta-i toată pensia rămasă de pe urma răposatului. Au trăit din ea fata, bătrâna şi un frăţior. Şcoala acestuia din aceiaşi bănuţi se plăteşte. Vezi acuma cum o duc! Pe lângă acestea, tu şi cu mine suntem adevăraţi capitalişti! Iar eu, ştii bine, scot într-un an mai bun chiar şapte sute de ruble.

— Ascultă-mă, Vasea, iartă-mă, te rog. Dar eu stau aşa şi zău că mă gândesc oum să nu se încurce lucrurile. De unde şapte sute? Numai trei sute…

— Trei sute? Dar Iulian Mastakovici? 2 Pe dânsul la-i uitat?

— Ei şi tu: Iulian Mastakovici! Dar asta-i, măi frate-miu, o afacere nesigură. Asta nu se potriveşte cu o leafă de trei sute de ruble, fiecare rublă din ea fiind ca un prieten de credinţă. Iulian Mastakovici, fără îndoială, este chiar un om mare. Îl stimez, îl înţeleg, cu toate că-i cocoţat atât de sus. Zău că-l şi iubesc, fiindcă şi el te iubeşte pe tine, ba te şi răsplăteşte pentru munca ta, deşi ar fi putut să nu cheltuiască nici o leţcaie, detaşând de-a dreptul încă un slujbaş pe lângă cabinetul său, dar recunoaşte şi tu, Vasea… Ascultă-mă: eu doar nu vorbesc în vânt. Sunt de acord că-n

tot Petersburgul n-ai să găseşti un scris mai frumos decât al tău… Sunt gata oricând să convin, încheie încântat Nefedevici, dar, Doamne fereşte! Într-o bună zi poţi să nu-i mai placi, să nu-i mai intri în voie, să-i înceteze afacerile sau să ia pe un altul în locul tău… În sfârşit, câte nu se pot întâmpla! Doar Iulian Mastakovici azi e şi mâine nu-i, Vasea…

— Ascultă, Arkaşa, dacă judecăm aşa, atunci din clipă în clipă poate să ne cadă plafonul pe cap…

— Desigur, desigur… Vorbesc şi eu aşa, într-o doară…

— Ba nu, ascultă-mă, ascultă aici. Uite ce: în ce chip crezi că s-ar putea despărţi el de mine? Nu, te rog, ascultă ce vreau să-ţi spun. Doar ştii că eu îndeplinesc toate cele cu mare hărnicie. Iar el e atât de bun! Chiar azi, Arkaşa, mi-a dat cu mâna lui cinci ruble de argint 1

— Nu mai spune, Vasea? Înseamnă că ai primit o gratifioaţie?

— Ce gratificaţie? Mi-a dat din buzunarul său. Mi-a spus: „Tu de cinci luni, frate, n-ai mai primit nici un ban. Vrei să-i iei? Iţi mulţumesc, zice, îţi mulţumesc, sunt mulţumit… Nu lucrezi doar de pomană pentru mine – pe legea mea! Asta mi-a spus. Iar mie mi s-au umplut ochii de lacrimi, Arkaşa, Dumnezeule mare!

— Ascultă, Vasea, ai isprăvit de scris hârtiile acelea?

— Nu… Încă nu le-am isprăvit.

— Va… Senka! Îngeraşule! Ce-ai făcut?

— Ascultă, Arkadi, nu-i nimic. Mai am două zile până la termen. O să le mântui…

— Cum se face că nu le-ai scris până acum?

— Ei vezi, ei vezi? Îmi arunci o privire atât de dojenitoare, încât mi se întorc pe dos toate măruntaiele şi simt o strângere de inimă! Şi ce-i cu asta? Totdeauna mă v dobori aşa! Începi să ţipi: a-a-a! Stai şi chibzuieşte un pic. Ce-i cu asta? Am să le sfârşesc, zău că am să le sfârşesc…

— Şi ce-i dacă n-ai să le termini? Răcni Arkadi, sărind din pat. Doar el ţi-a şi dat astăzi o gratificaţie! Şi tu ai de gând

să te însori… Văleleu I…

— Nu-i nimic, nu-i nimic, începu să răcnească Şumkov. Îndată mă pun la scris, chiar în clipa asta mă aşez. Nu-i nimic!

— Cum de nu te-ai ţinut de lucru, Vasiutka?

— Uf, Arkaşa! Crezi c-am mai putut sta locului? Nu ştii în ce hal eram? Abia şedeam la birou. Nici inima nu mi-o simţeam în mine. Vai, vai! Acum am să stau o noapte la scris, mâine altă noapte, iar poimâine încă una şi gata 1

— Ţi-a mai rămas mult?

— Nu mă mai necăji, pentru numele lui Dumnezeu, nu mă mai necăji, taci din gură!

Arkadi Ivanovici se apropie de pat în vârful degetelor şi se aşează. Apoi, brusc, dădu să se scoale; dar se răzgândi, amintin-du-şi că şi-ar putea încurca prietenul, deşi, din pricina emoţiei, nu era în stare nici să şadă locului. Se vedea că vestea cea nouă îi răscolise tot sufletul şi primul entuziasm încă nu i se potolise. Se uită la Şumkov, care, la rândul său, aruncă o privire spre dânsul, zâmbi, îl ameninţă cu degetul şi pe urmă, încruntân-du-şi cu străşnicie sprâncenele (ca şi cum asta ar fi fost cheia întregii sale forţe şi a succesului lucrării), îşi pogorî ochii ţintă pe hârtie.

Parcă nici Vasea nu-şi biruise tulburarea, îşi schimba într-una penele de scris, se foia pe scaun, îşi căuta o poziţie comodă, se apuca iarăşi de lucru, dar mâna îi tremura şi refuza să se mişte.

— Arkaşa, să ştii că le-am vorbit de tine, strigă dintr-o dată Vasea, ca şi cum în aceeaşi clipă şi-ar fi adus aminte.

— Da? Răcni la rându-i şi Arkadi. Tocmai asta vroiam să te întreb. Ei şi? Spune!

— Ei, las-că ţi-oi povesti toate cele mai pe urmă. Zău că eu însumi sunt de vină. Dar mi-a ieşit cu totul din minte că îmi propusesem să nu mai deschid gura până n-oi scrie patru foi. Şi uite, mi-am amintit de tine şi de dânşii. Eu, frăţioare, parcă nici de scris nu mai am chef. Numai la voi mi-i gândul… Încheie Vasea cu un zâmbet.

Se făcu linişte.

— Ptiu! Ce pană proastă! Se răsti Şumkov, trmtind-o cu ciudă pe masă. Puse apoi mâna pe alta.

— Ştii ce, Vasea! Numai un cuvinţel…

— Hai, dă-i drumul mai repede şi pentru ultima oară…

— Ţină mai rămas mult de scris?

— Uf, frate! Vasea se schimonosi aşa de tare la faţă, că parcă nimic pe lume n-ar fi fost mai groaznic şi mai catastrofal decât asemenea întrebare. Mult, straşnic de mult!

— Ştii ce? Mi-a venit o idee…

— Ce anume?

— Lasă, nu-i nimic, mai bine scrie înainte.

— Dar spune odată, omule! Ce-i?

— Acuma-i trecut de ora şase, Vasiuk!

Aici Nefedevici zâmbi şi făcu cu ochiul lui Vasea, ştrengăreşte, totuşi cu oarecare sfială, neştiind cum îi va fi primită propunerea.

— Şi ce-i cu asta? Zise Vasea şi, renunţând la scris, îl privi drept în ochi, pălind chiar de emoţia aşteptării.

— Ştii ce?

— Pentru numele lui Dumnezeu, spune odată!

— Ştii ce? Eşti tulburat! N-ai să poţi lucra ca lumea. Stai, stai, stai… Văd, văd… Ascultă-mă, urmă Nefedevici, sărind cu avânt din pat, întrerupând ripostele lui Vasea şi căutând din răsputeri să-i înlăture orice împotrivire: Mai întâi şi mai întâi trebuie să te linişteşti, trebuie să te reculegi, nu-i aşa?

— Arlcaşa, Arkaşa! Exclamă Vasea, sărind din fotoliu. O să stau toată noaptea la lucru, zău că o să stau!

— Hm, aşa-aşa! Numai că spre ziuă ai să adormi…

— N-am să adorm, pentru nimic în lume n-am să adorm…

— Nu, nu se poate, ţi-i peste putinţă. Ai să adormi, cu siguranţă. La cinci ai să adormi. La opt am să te trezesc. Mâine-i sărbătoare: te aşezi şi-i dai bătaie toată ziua… Apoi noaptea întreagă, dar – mult ţi-a mai rămas?

— Uite, vezi şi tu!

Fremătând de entuziasm şi de febra aşteptării, Vasea îi arătă un caiet:

— Iată!

— Dar bine, frate, asta n-ar fi prea mult…

— Dragă, mai am acolo încă ceva, zise Vasea, privindu-l cu mare sfială pe Nefedevici, ca şi cum de dânsul ar fi depins învoiala de a merge ori nu.

— Cât?

— Ia, vreo două… File…

— Va să zică numai atâta? Atunci haide, ascultă-mă! Înseamnă că vom dovedi să terminăm, pe legea mea, vom izbuti.

— Arkaşa!

— Vasea! Ascultă! Acuma, în ajunul Anului nou, toată lumea se strânge în familie. Numai noi suntem ca doi orfani, fără casă… Uf, Vasenka!

Nefedevici îl înşfacă pe Vasea şi-l strânse în braţele sale puternice, ca de urs…

— Arkadi, gata, s-a făcut!

— Vasiuk, tocmai asta vroiam să-ţi şi spun. Vezi, Vasiuk, ursul eţule! Ascultă! Ascultă! Doar…

Arkadi se opri cu gura căscată, fiindcă nu putea rosti nici un cuvânt de bucurie. Vasea îl ţinea de umeri, i se uita drept în ochi şi îşi muşca astfel buzele, ca şi când ar fi vrut să întregească el vorba lui.

— Hai!… Rosti el, în sfârşit.

— Prezintă-mă astăzi şi pe mine!

— Arkadi! Să mergem acolo, la ceai! Ştii ceva? Ştii ceva? N-o să stăm nici până la miezul nopţii, o să plecăm mai devreme, izbucni Vasea într-un elan de sinceră însufleţire.

— Adică două ore, nici mai mult, nici mai puţin!

— Pe urmă ne despărţim până isprăvesc lucrul.

— Vasiuk…!

— Arkadi!

În trei minute Arkadi se îmbrăcă ca de sărbătoare. Vasea însă numai se scutură, căci încă n-apucase să-şi scoată

costumul cel bun: cu atâta ardoare se pusese la muncă.

Amândoi ieşiră grăbiţi în stradă, unul mai bucuros decât celălalt. Drumul ducea din cartierul Peterburgskaia storona spre Kolomna. Arkadi Ivanovici întindea un pas vioi şi energic, încât numai după mersul său se putea măsura întreaga-i bucurie, datorată propăşirii prietenului său, care se simţea din ce în ce mai fericit. Vasea mergea repejor, cu paşi mărunţi, dar fără să-şi piardă nimic din demnitate. Dimpotrivă, Arkadi Ivanovici nu-l văzuse niciodată într-o lumină aşa de avantajoasă. In clipa aceea chiar îl stima, parcă, întrucâtva mai mult. Iar defectul fizic al lui Vasea, despre care cititorul încă nu ştie nimic (el era cam şoldiu) şi care trezea totdeauna un adânc simţământ de compătimire afectuoasă în inima cea bună a lui Arkadi Ivanovici, contribuia acum şi mai mult la profunda înduioşare, simţită de dânsul mai ales în momentul acela faţă de amicul său care, bineînţeles, o merita pe deplin. Arkadi Ivanovici era cât pe ce să izbucnească în plâns de fericire, dar se stăpâni.

— Încotro, Vasea, încotro? Pe aici e mai aproape! Strigă Nefedevici, văzând că Vasea dădea s-o cârmească spre bulevardul Voznesenski.

— Taci din gură, Arkaşa, taci…

— Vasea, zău că-i mai aproape pe aici.

— Arkaşa! Ştii ce? Începu Vasea cu o voce enigmatică, sugrumată de bucurie. Ştii ce? Aş vrea să duc Lizankăi un mic dar…

— Cam ce?

— Aici, în colţ, madame Leroux are un magazin splendid!

— Atunci, hai acolo!

— O bonetă, dragă, o bonetă… Azi am văzut o boneţică tare drăgălaşă. Am şi întrebat. Modelul, mi-au spus, se cheamă „Manon Lescaut” 3 – e o minune 1 Are panglici vişinii şi dacă n-o fi scump… Ba, Arkaşa, chiar de-ar fi scump…!

— Vasea, tu, după mine, eşti mai presus decât toţi poeţii. Ilaidem!

Amândoi o luară la goană şi peste două minute intrară în magazin. Ii întâmpină o franţuzoaică cu ochi negri şi cu zulufi care, de îndată ce aruncă o privire la cei doi cumpărători, deveni numaidecât tot atât de veselă şi de fericită ca şi dânşii, ba încă şi mai fericită, dacă s-ar putea spune… Lui Vasea îi venea chiar s-o sărute de încântare pe madame Leroux…

— Arkaşa! Rosti Vasea cu jumătate de gură, aruncând o căutătură indiferentă la superbele minunăţii, expuse pe suporturile de lemn de pe contuarul magazinului. Nişte minuni! Oare ce-o fi aceea? Dar cealaltă? Ian te uită, de pildă, la asta. O vezi? Parcă-i o bombonică, îi şopti Vasea, arătându-i o bonetă frumuşică, ultima din rând, dar nare nu semăna nici pe departe cu aceea, pe care vroia s-o cumpere, fiindcă din depărtare privise şi îşi pironise ochii pe celălalt model, vestita şi adevărata bone-ţică, aşezată tocmai în partea opusă. Vasea o privea atât de stăruitor, încât ţi-ar fi putut trece prin gând ca cineva se pregătea să pună mâna pe ea şi s-o fure sau căi însăşi boneta era gata să-şi ia singură zborul din loc – numai şi numai ca să nu cadă în mâinile lui Vasea.

— Uite, zise Arkadi Ivanovici, arătând un model: după mine, iată boneta cea mai elegantă.

— Aşa, Arkaşa! Asta-ţi face cinste! De azi înainte, pe legea mea, am să încep a te preţui şi mai mult pentru gustul tău, rosti Vasea cu o ştrengărească viclenie, înduioşându-se până în fundul inimii faţă de Arkaşa: boneta ta e o încântare; dar ia vino puţin încoace!

— Unde poţi găsi, frate, una mai bună?

— Uite, aici!

— Asta? Făcu Arkadi cu îndoială.

Dar când Vasea, nemaiputându-se stăpâni, smulse boneta de pe suportul său de lemn, de pe care ea parcă singură îşi luase zborul, bucuroasă de un cumpărător aşa de bun, după atâta aşteptare. Când foşniră toate panglicuţele, volănaşele şi danteluţele sale, atunci din pieptul puternic al lui Arkadi

Ivanovici izbucni o neobişnuită exclamaţie de încântare. Chiar şi madame Leroux, păstrându-şi întreaga demnitate incontestabilă şi avantajul său în materie de gust în tot timpul alegerii modelului şi care tăcuse în vremea asta numai din condescendenţă, îl răsplăti pe Vasea cu un larg surâs de aprobare. Astfel şi privirea ei şi gesturile şi acel zâmbet – totul proclamă dintr-o dată: da! Aţi ghicit şi sunteţi vrednic de fericirea ce vă aşteaptă.

— Ai cochetat aici, în singurătate! Exclamă Vasea, trecându-şi întreaga-i dragoste asupra bonetei celei drăguţe: dinadins te-iai pitit, ştrengăriţe hulubiţo! Şi Şumkov o sărută, drept vorbind, sărută numai văzduhul care o împresura, temându-se să nu se atingă de juvaerul său.

— Aşa se ascund de văzul lumii adevăratele merite şi virtutea personală, adăugă entuziasmat Arkadi, citind pentru haz o frază dintr-o gazetă foarte spirituală4, pe care o răsfoia în fiecare dimineaţă. Ei, Vasea, ce zici?

— Vivat, Arkaşa! Eşti plin de duh astăzi. Ai să faci furori, cum se spune, în mijlocul doamnelor. Iţi prezic succes. Madame Leroux, madame Leroux!

— La dispoziţie!

— Madame Leroux, scumpa mea!

Madame Leroux aruncă o privire asupra lui Arkadi Ivanoviui şi surise cu îngăduinţă.

— Nici nu vă închipuiţi cât vă ador în clipa asta… Daţi-mi voie să vă sărut… Şi Vasea o sărută pe patroana magazinului.

În asemenea împrejurare, trebuie să faci apel la întregul tău simţ de demnitate, ca să nu-ţi pierzi prestigiul faţă de un ştrengar ca acesta. Dar eu susţin că ai nevoie, în plus, de o amabilitate şi de o graţie – înnăscute, fireşte – cu care madame Leroux primi exploziile de entuziasm ale lui Vasea. Ea îl scuză şi ştiu, atât de înţelepţeşte şi de graţios, să-şi păstreze întreaga prezenţă de spirit în cazul de faţă. Dar oare te puteai supăra pe Vasea?

— Madame Leroux, cât face?

— Cinci ruble de argint, răspunse ea cu încă un surâs pe buze, potrivindu-şi cu demnitate ţinuta.

— Dar aceasta, madame Leroux? Întrebă Arkadi Ivanovici, arătând boneta aleasă de dânsul.

— Asta-i opt ruble de argint.

— Hm, staţi puţin, daţi-mi voie! Fiţi atât de amabilă, madame Leroux, spuneţi-mi care-i mai bună, mai şic, mai drăguţă şi care seamănă mai mult cu dumneavoastră?

— Cealaltă bonetă e mai bogată, dar cea aleasă de dumneavoastră – cest plus coquet*.

— Atunci pe asta o luăm!

Madame Leroux luă o foaie de hârtie, subţire ca pânza de păianjen, înfăşură în ea boneta şi o prinse într-un ac cu gămălie – hârtia cu boneta cu tot făcându-se parcă mai uşoară decât mai înainte, fără bonetă. Vasea apucă pachetul cu nespusă grijă, abia respirând, îşi luă rămas bun de la madame Leroux, îi mai spuse ceva foarte curtenitor şi ieşi din magazin.

— Sunt un viveur *, Arkaşa. Îs născut să fiu un viveur! Exclamă Vasea, hohotind. Se porni apoi pe un râs mărunt, înfundat, nervos, ocolind în fugă pe trecătorii, bănuiţi de el toţi, fără excepţie, de intenţia unui atentat împotriva nestematei bonete, spre a o şifona cu orice preţ.

— Ascultăună, Arkadi, ascultă! Începu peste câteva clipe Vasea, dând vocii sale o tonalitate solemnă, cu accente de-o dragoste nesfârşită: Arkadi, sunt aşa de fericit, aşa de fericit!

— Vasenka/! Şi eu sunt atât de fericit, scumpul meu prieten!

— Nu-i acelaşi lucru, Arkaşa. Iubirea ta faţă de mine este fără margini, ştiu asta. Dar tu nu poţi simţi nici a suta parte din ceea ce mă frământă pe mine în momentul acesta. Mi-e inima aşa de plină, aşa de plină! Arkaşa 1 Nici nu-s vrednic de fericirea asta! Aud şi simt acest lucru. Cu ce-am meritat-o? Rosti el cu glas înăbuşit, printre sughiţuri de plâns. Ce-am făcut eu deosebit, spune-mi! Priveşte în juru-ne; câţi

oameni, câte lacrimi, câtă durere, ce viaţă searbădă, fără sărbătoare! Iar eu ce-s? Pe mine mă iubeşte o fată încântătoare – pe unul ca mine… In curând, ai s-o vezi şi tu, ai să-i preţuieşti singur inima nobilă. M-am născut într-o familie umilă, acum am un grad în serviciu şi un venit propriu, leafă. M-am născut cu o meteahnă fizică, sunt puţin şoldiu. Totuşi, uite, ea m-a îndrăgit aşa cum sunt. Azi, Iulian Mastakovici a fost atât de duios cu mine, atât de atent, atât de binevoitor! Rar stă de vorbă cu mine. Astăzi însă, s-a apropiat şi mi-a spus: „Ei, ce zici, Vasea (zău, aşa mi-a zis, chiar Vasea), ai să chefuieşti de sărbători, hai?” (Şi a râs singur.)

— Aşa şi-aşa, excelenţă, zic, am de lucru (îndată însă mi-am luat inima în dinţi şi am adăugat:) poate am să mă şi veselesc,

* E mai cochelă (fr.). * Om (le viaţă (fr.).

Excelenţă! Zău că aşa i-am răspuns. El mi-a dat pe loc bani şi mi-a mai spus două-trei cuvinte. Mie, frăţioare, mi-a venit să plâng, pe legea mea! M-au podidit lacrimile. Şi el era parcă mişcat. M-a bătut pe umăr şi a adăugat: „Aceeaşi simţire s-o ai mereu, Vasea, aceeaşi simţire pe care o ai acuma”…

Vasea tăcu o clipă. Arkadi Ivanovici îşi întoarse capul şi îşi şterse şi el, o lacrimă cu pumnul.

— Şi câte şi mai câte… Urmă Vasea. Niciodată nu ţi-am vorbit despre asta, Arkadi… Arkadi! Tu mă fericeşti nespus de mult cu prietenia ta. Fără tine nici n-aş mai fi astăzi pe lume. Nu, nu, să nu rosteşti nici un cuvânt, Arkaşa! Dă-mi mâna să ţi-o strâng. Dă-mi voie să-ţi… Mul. Ţu. Mese! Vasea iarăşi nu-şi putu isprăvi vorba.

Arkadi Ivanovici era cât pe ce să se arunce de gâtul lui Vasea; dar, cum tocmai atunci treceau strada şi le răsună drept în urechi un ţipăt piţigăiat: „Dă-te la o parte!” amândoi, speriaţi şi emoţionaţi, abia ajunseră în goană până la trotuar. Pe Arkadi Ivanovici îl bucură chiar întâmplarea asta. Iertă revărsarea de mulţumiri recunoscătoare ale lui

Vasea numai datorită momentului cu totul excepţional. Lui însuşi îi era necaz, dându-şi seama că făcuse prea puţin pentru Vasea. I se făcu chiar ruşine, când Vasea dădu să-i mulţumească pentru asemenea nimicuri! Dar o viaţă întreagă îi aştepta înainte şi Arkadi Ivanovici respiră mai uşurat…

Familia Artemiev renunţase de mult să-i mai aştepte! Dovadă că erau cu toţii la ceai. Într-adevăr, omul în vârstă vede uneori mai bine decât tineretul şi încă ce tineret! Lizanka susţinea sus şi tare că n-o să mai vină: „N-o să vină, mămico; îmi spune inima că n-o să vină”. Iar mămica o ţinea una şi bună, că inima ei, dimpotrivă, simţea că neapărat o să vină… El n-are să poată sta locului, va veni în fugă, în sfârşit, nu-i de lucru nici la serviciu acum, că suntem doar în ajunul Anului nou.

Chiar şi când se deschise uşa, Lizanka nu se aştepta să-i vadă. Nu-i venea să-şi creadă ochilor. Ii întâmpină cu sufletul la gură, cu inimioara zvâcnindu-i ca o vrabie captivă. Roşi până-n vârful urechilor, îmbujorată ca o vişină, cu care semăna aidoma. Doamne sfinte, ce surpriză! Un „ah” de bucurie se desprinse în zbor de pe buzişoarele sale. „Mincinosule! Dragul meu!” exclamă ea, încolăcindu-şi minutele pe după gâtul lui Vasea.

Închipuiţi-vă uimirea-i extraordinară şi valul de ruşine ce-o cuprinse dintr-o dată, când – chiar în spatele lui Vasea – îl zări pe Arkadi Ivanovici, cam fâstâcit, vrând parcă să se ascundă după dânsul. Trebuie să recunoaştem că el era stângaci înaintea femeilor, ba chiar foarte stângaci. Să vedeţi ce i s-a întâmplat odată, când… Dar despre asta, mai târziu.

Puneţi-vă însă acum în situaţia lui. Nu-i nimic de râs aici. Stătea în antreu, în galoşi, manta, căciulă cu apărătoare pe care se grăbise să şi-o smulgă din cap, încotoşmănat în chip pitoresc într-un fular croşetat, galben, prăpădit, înnodat la spate pentru desăvârşirea efectului. Şi când te gândeşti că toate acestea trebuiau desfăcute şi deznodate, scoase cât

mai degrabă, ca să se poată înfăţişa sub un aspect mai favorabil! De altfel, nu-i om care să nu dorească a se prezenta într-un mod cât mai avantajos, în aceeaşi clipă Vasea, poznaşul, imposibilul, în treacăt fie zis, acelaşi Vasea, bineînţeles, drag şi bun ca pâinea caldă, dar, în sfârşit, încurcă-lume şi fără menajamente, dădu drumul glasului:

— Uite, Lizanka, iată-l pe Arkadi al meu! Cum arată? Ăsta mi-i cel mai bun amic. Îmbrăţişează-l şi sărută-l, Lizanka, sărută-l imediat, ai să-l cunoşti mai bine pe urmă şi singură ai să-l săruţi! Ei, spuneţi, spuneţi ş} voi, doar vă întreb: ce avea de făcut Arkadi Ivanovici? Iar el de-abia îşi desfăşurase jumătate din fular. Cu drept cuvânt, uneori mă şi ruşinez de excesivul entuziasm, al lui Vasea. Acesta denotă o inimă bună, dar… Nu-i la locul lui şi-i chiar supărător!

În sfârşit, amândoi intrară în casă. Bătrânica era nespus de bucuroasă de cunoştinţa cu Arkadi Ivanovici. Auzise atât de multe despre dânsul, atâtea. Dar ea nu-şi isprăvi vorba. Un „ah” de bucurie răsună în odaie şi o opri la jumătatea frazei. Doamne, Dumnezeule! Lizanka stătea în faţa bonetei scoase pe neaşteptate la lumină. Îşi împreunase copilăreşte mânuţele şi zâmbea, zâmbea atât de suav… O, Doamne, oare de ce n-a avut madame Leroux o bonetă încă şi mai bună!

Vai, pentru Dumnezeu, dar unde aţi fi putut găsi o bonetă mai bună? E din cale-afară de frumoasă! Unde aţi fi descoperit una mai elegantă? Vorbesc serios! Pe mine, la drept vorbind, mă supără în oarecare măsură şi chiar mă amărăşte puţin asemenea ingratitudine a îndrăgostiţilor. Hai, priviţi, domnilor, priviţi voi înşivă şi spuneţi ce poate fi mai frumos decât acest amor de bonetă! Hai, zvârliţi numai o aruncătură de ochi! Dar nu, nu… Mustrările mele sunt inutile. Au căzut cu toţii de acord cu mine. A fost numai o rătăcire de o clipă, o înceţoşare, o fierbinţeală a simţurilor. Sunt gata să-i iert… Dar, în schimb, luaţi seama! Iertaţi-mă, domnilor, că îi tot diau înainte numai cu boneta aceasta:

făcută din tul, uşurică, iar o panglică vişinie, lată, acoperită cu dantelă, se întinde între calotă şi volănaşul încreţit; la spate alte două panglici, late, lungi, care cad ceva mai jos de ceafă, pe gât. Hai, priviţi-o! Am să vă întreb după aceea!… Dar văd că voi nici nu vă uitaţi la ea! Vi se pare pesemne că-i totuna! V-aţi întors ochii în altă parte. Priviţi cum au izbucnit dintr-o dată două lacrimi, mari-mari, ca nişte mărgăritare, din ochişorii negri ca smoala, au tremurat o clipită pe genele lungi şi apoi s-au rostogolit – pe tul, nu, mai degrabă pe aerul din care era alcătuită opera artistică a lui madame Leroux… Şi iarăşi mi-e necaz: că aceste două lăcrămioare aproape nu erau pentru bonetă. Nu! După mine, un astfel de obiect trebuie dăruit cu sânge rece! Numai aşa ar putea fi preţuit la adevărata valoare. Mărturisesc, domnilor, că tot pentru bonetă erau!

Vasea se aşează lângă Lizanka, bătrânica alături de Arkadi Ivanovici. Se puseră la vorbă. Arkadi Ivanovici se dovedi la înălţime. Recunosc bucuros şi cu obiectivitate acest lucru, greu de aşteptat de la dânsul. După două-trei cuvinte despre Vasea, el izbuti să treacă cu abilitate la Iulian Mastakovici, binefăcătorul acestuia. Şi vorbi atât de înţelepţeşte, atât de înţelepţeşte, încât discuţia, cu drept cuvânt, nu lâncezi nici peste o oră. Să fi văzut cu câtă dibăcie şi cu cât tact atinse Arkadi Ivanovici unele particularităţi ale lui Iulian Mastakovici care aveau o legătură directă sau indirectă cu Vasea! În schimb, bătrânica era fermecată, într-adevăr fermecată. Ea însăşi recunoscu acest lucru: îl chemă într-adins la o parte pe Vasea şi îi spuse că prietenul său e un tânăr admirabil, foarte politicos şi – ceea ce-i mai de preţ – o persoană serioasă şi respectabilă. Vasea cât pe ce să izbucnească în hohote de fericire, aducându-şi aminte cum îl buchisise în pat timp de un sfert de ceas respectabilul Arkaşa! Pe urmă, bătrânica îi făcu cu ochiul lui Vasea şi-i spuse să treacă uşurel şi cu grijă după dânsa în odaia de alături. Trebuie să recunoaştem că ea se purtă cam nedelicat faţă de Lizanka.

Dintr-un exces de sinceritate, ea o trăda, desigur, pe fiică-sa, născocind să arate pe ascuns lui Vasea ce-i pregătise Lizanka de Anul nou. Era un portofel cusut cu mărgeluşe şi cu fir de aur, având un desen superb: pe-o parte era reprezentat un cerb – de-ai fi zis că-i viu – în plină goană şi atât de bine semăna, leit cerb! Iar pe cealaltă parte era portretul unui vestit general, meşterit cu artă şi cu o asemănare perfectă. Nici nu mai vorbesc de încântarea lui Vasea. Între timp.

Nici în sufragerie vremea nu trecu în zadar. Lizanka se apropie da-a dreptul de Arkadi Ivanovici, îi strânse amândouă mâinile şi-i mulţumi pentru ceva. Arkadi Ivanovici ghici, în sfârşit, că era vorba tot de nepreţuitul Vasea.

Lizanka era adânc mişcată. Auzise că Arkadi Ivanovici era un prieten atât de sincer al logodnicului său. II iubea aşa de mult, avea atâta grijă de dânsul. La fiecare pas îi dădea sfaturi salvatoare, încât Lizanka, cu drept cuvânt, nu putea decât să-i mulţumească şi nu se putu reţine de a-i arăta toată recunoştinţa. In sfârşit, ea îşi exprimă nădejdea că Arkadi Ivanovici o va îndrăgi şi pe dânsa, barem pe jumătate cât îl iubeşte pe Vasea.

Apoi îl întrebă dacă Vasea îşi păzeşte sănătatea. Schiţă unele temeri în legătură cu caracterul său, extrem de expansiv, înfocat, ca şi cu insuficienta cunoaştere a oamenilor şi a vieţii practice. Adăugă că-l va îngriji cu sfinţenie, îl va păstra şi-l va păzi ca ochii din cap. In sfârşit, speră că Arkadi Ivanovici nu numai că nu-i va părăsi, ci chiar va locui împreună cu dânşii.

— Vom fi tustrei ca un singur om! Exclamă ea într-o pornire cât se poate de naivă.

În sfârşit, sosi timpul de plecare. Se înţelege că gazdele insistară, invitându-i să mai rămână. Dar Vasea declară fără putinţă de tăgadă că nu se mai putea. Arkadi Ivanovici confirmă acelaşi lucru. Fură întrebaţi, se-nţelege: care-i pricina? Se află numaidecât că Vasea avea o lucrare,

încredinţată de Iulian Mastakovici • – o lucrare urgentă, importantă şi teribilă, care trebuie prezentată poimâine dimineaţă; iar Vasea nu numai că n-o terminase, dar o neglijase cu totul.

Când aflară cum stau lucrurile, mămica îl jeli, iar Lizanka se sperie pur şi simplu, se îngrijoră şi chiar îl goni pe Vasea. Din pricina aceasta, tinerii nu-şi pierdură, bineînţeles, ultima sărutare – mai scurtă şi mai grăbită, în schimb, mai focoasă şi mai puternică, în cele din urmă, se despărţiră şi cei doi prieteni porniră spre casă.

Cum ajunseră în stradă, amândoi începură – care mai de care —• să-şi destăinuiască unul altuia impresiile. De altfel, aşa trebuia să se şi întâmple: Arkadi Ivanovici se îndrăgostise, se îndrăgostise lulea de Lizanka! Şi cine altul să creadă mai lesne lucrul acesta decât însuşi fericitul de Vasea? Aşa şi făcu, nu se ruşina şi, numaidecât, mărturisi lui Vasea totul. Vasea se tăvăli de râs şi se bucură la culme. Ba observă că nu vede aici nimic de prisos şi că de-acum vor fi încă şi mai buni prieteni.

— M-ai ghicit, Vasea, zise Arkadi Ivanovici: da. O iubesc la fel ca şi pe tine. Ea va fi îngerul meu ca şi al tău, fiindcă fericirea voastră se va revărsa şi asupră-mi, încălzindu-mă şi pe mine. Vasea, ea va fi şi gospodina mea; în mâinile sale se va afla fericirea mea. Să ne gospodărească pe amândoi – atât pe tine, cât şi pe mine. Da, prietenie faţă de tine – prietenie şi faţă de dânsa. Acum nu vă pot despărţi în sufletul meu. Atâta numai: de azi înainte voi avea două fiinţe ca tine, în loc de una singură…

Arkadi tăcu, copleşit de sentimente. Cuvintele lui îl cutremurară pe Vasea până-n adâncul sufletului. Căci nu se aşteptase niciodată la asemenea vorbe din partea lui Arkadi. Îndeobşte, Arkadi Ivanovici nu prea ştia să vorbească şi nici nu-i plăcea să se avânte în lumea viselor. De data asta, se pierdu în visurile cele mai vesele, mai tinereşti şi mai trandafirii.

— Cum o să vă priveghez pe amândoi, cum o să vă răsfăţ! Urmă el. În primul rând, Vasea, o să-ţi botez toţi copiii, pe toţi, până la unul; iar în al doilea rând, Vasea, trebuie să ne îngrijim şi de viitor. Va fi nevoie de cumpărat mobilă, de închiriat o locuinţă – aşa ca ea, tu şi cu mine să avem câte o cămăruţă aparte. Ştii ce, Vasea, chiar de mâine voi da o raită ca să văd anunţurile de închiriere afişate pe la porţi. Trei camere… Nu, de fapt numai două, n-avem nevoie de mai multe. M-am şi gândit, Vasea, că azi am spus prostii; au să ne ajungă banii – şi încă cum! Când m-am uitat în ochişorii săi, mi-am dat seama pe dată că au să ne ajungă. Totul va fi pentru ea. Văleleu, cu ce foc vom munci! Acuma, Vasea, vom putea risca să dăm chiar vreo douăzeci şi cinci de ruble pentru locuinţă. De altfel, frate, locuin-ţa-i totul. Într-o casă bună şi omul este mai vesel, are numai vise frumoase! Apoi, Lizanka va fi casierul nostru comun: nici o copeică de prisos! Ferit-a sfântul să mai dau de-acum încolo pe la vreo crâşmă! Drept cine mă iei? Drept o nimica toată, hai? Pe urmă, are să mai cadă vreun spor la leafă, vreo gratificaţie, căci o să muncim pe brânci la slujbă, o-ho-ho! Vom trage ca bivolii la plug!… Ce-ai zice – şi vocea lui Arkadi Ivanovici se înmuie de plăcere – să ne pice aşa, din senin, câte treizeci sau douăzeci şi cinci de ruble-argint pe cap de om!… Rămâne stabilit: din orice gratificaţie – ba o bonetă, ba un fular drăguţ, ba nişte ciorăpiori! Ea trebuie să^mi împletească neapărat un fular. Uite ce prăpădit e fularul meu: galben, urât, mi-a făcut astăzi destule necazuri! Dar şi tu, Vasea, ştii că ai avut haz: tu mă recomanzi, iar eu – cu harnaşamentul pe mine… Dar nu-i ăsta lucrul de căpetenie!

Tlite la ce m-am gândit: toată argintăria o iau pe seama mea! Doar sunt dator să vă fac un dar, cât de mic: asta-i o cinste pentru mine, amorul propriu mi-e în joc!… Gratificaţia mea e sigură, Doar n-au s-o deie lui Skorohodov! N-o să putrezească în guşa acestui bâtlan. Am

să vă cumpăr, măi frate, linguri de argint, cuţite bune – nu de argint, dar solide. Am să iau şi o vestă, dar asta pentru mine. Doar o să-ţi fiu cavaler de onoare la nuntă! Numai că de-acuma ţine-te bine, ţine-te, frate; de aci înainte şi azi şi mâine, toată noaptea, o să stau cu bâta pe tine. Am să scot untul din tine la lucru; termină odată! Termină, frate, mai repede! Iar după aceea, seule, iarăşi la ea şi amândoi vom fi fericiţi. O să ne punem pe jucat loton! In fiecare seară, vom sta împreună. Doamne, ce bine o să ne fie! Straşnic de bine! Mare necaz am că nu te pot ajuta. M-aş apuca şi aş scrie tot-tot în locul tău… Păcat că nu avem acelaşi scris!

— Da! Răspunse Vasea. Da! Trebuie să ne grăbim. Or fi ceasurile unsprezece. Să ne grăbim. La lucru!

După vorbele acestea, Vasea – care tot timpul ba surâdea, ba se străduia fel şi chip să întrerupă printr-o oarecare observaţie entuziastă torentul simţămintelor de prietenie ale lui Nefedevici şi, într-un cuvânt, manifestase cea mai deplină însufleţire – se potoli ca prin farmec, tăcu din gură şi o luă aproape la goană pe stradă. Parcă un gând greu, ca de plumb, îi îngheţă; brusc capul înfierbântat şi îi dădu o strângere de inimă.

Arkadi Ivanovici chiar se nelinişti. La întrebările sale zorite, el nu primea aproape nici un răspuns de la Vasea, care se descotorosea cu două-trei cuvintele, uneori printr-o exclamaţie, adesea fără de nici o legătură cu subiectul.

— Ce-i cu tine, Vasea! Strigă în sfârşit Nefedevici, abia ţinân-du-se de dânsul. Nu cumva te tulbură atâta…

— Ah, frate, destul cu palavrele! Răspunse Vasea, oarecum ciudos.

— Nu te necăji, Vasea, ajunge! Îl întrerupse Arkadi. Am văzut eu cum ai scris infinit mai mult într-un răstimp foarte scurt… Ce-i cu tine? Eşti cu adevărat plin de talent! La nevoie ai putea scrie chiar mai repede. Doar n-o să ţi se litografieze manuscrisul. Ai să izbuteşti! Poate, unde eşti emoţionat acum, chiar distrat. De aceea are să-ţi meargă treaba mai greu. Vasea nu răspunse sau mormăi ceva în

barbă şi amândoi, alarmaţi de-a binelea, ajunseră în goană acasă.

Şumkov se aşeză numaidecât la scris. Arkadi Ivanovici se potoli şi se linişti, se dezbrăcă molcom şi se culcă în pat, fără să-l scape din ochi pe Vasea… II cuprinse un fel de teamă. „Oare ce-i cu dânsul? Îşi spuse în sine, cătând la faţa palidă a lui Vasea, la ochii săi învăpăiaţi, la neliniştea trădată de orice mişcare a lui – chiar mâna îi tremura… Vai, pe legea mea! Oare n-ar fi bine să-l sfătuiesc a aţipi o oră sau două? O să-şi potolească enervarea, dormind un pic.”

Vasea tocmai isprăvi o pagină, îşi ridică ochii, îl privi ca din întâmplare pe Arkadi şi, lăsându-şi numaidecât privirea în jos, se repezi din nou la pana de scris.

— Ascultă, Vasea, începu deodată Arkadi Ivanovici: oare n-ar fi bine să-ţi laşi puţin capul pe pernă? Ia vezi cum te scutură frigurile…

Vasea se uită la Arkadi cu necaz, chiar cu răutate şi nu răspunse nici un cuvânt.

— Zău, Vasea, unde vrei s-ajungi? Şumkov îşi reveni pe loc.

— Ce-ar fi să bem un ceişor, Arkaşa, îi spuse el.

— Cum adică? De ce?

— Ca să mă mai întărească. Nu mi-e somn, n-am să dorm. O să scriu într-una. Bând ceai, m-aş mai odihni olecuţă şi clipa critică ar trece.

— Perfect, frate Vasea, minunat! Tocmai asta vroiam să-ţi propun. Mă mir numai cum nu mi-a venit mai înainte gândul acesta! Dar ştii ce? Mavra n-are să se scoale; n-o să se trezească pentru nimic în lume…

— Aşa-i!

— Dar nu-i nimic, ăsta-i un fleac! Izbucni Arkadi Ivanovici, sărind desculţ din pat. Am să pun singur samovarul. Parcă-i pentru prima oară?

Arkadi Ivanovici alergă la bucătărie şi trebălui pe lângă samovar. Vasea îşi văzu mai departe de scris. Pe lângă asta, Arkadi Ivanovici se îmbrăcă şi dădu o fugă până la franzelărie, pentru ca Vasea să se poată fortifica pe deplin

pentru noapte. Peste un sfert de ceas, samovarul se afla pe masă. Începură să bea ceai, dar conversaţia nu se lega. Vasea era tot timpul pe gânduri.

— Hm, mâine trebuie să mă duc cu felicitările, rosti în sfârşit Vasea, revenindu-şi puţin în fire.

— Nu-i nevoie să te duci neapărat tu.

— Imposibil, frate, zise Vasea…

— Las-pe mine, te semnez eu în condică la toţi… Să n-ai nici o grijă! Lucrează mâine toată ziua. Acuma stai până la cinci dimineaţa, cum ţi-am spus, iar după aceea trage-i un pui de somn. Altfel, în ce hal ai să fii mâine? Eu te-aş trezi la opt Kx…

— Dar oare ar merge ca să mă semnezi tu? Zise Vasea, pe jumătate convins.

— Şi de ce nu? Toţi fac la fel…!

— Dar eu mă Item, pe legea mea…

— De ce să te temi, de ce?

— La alţii să zicem că ar mai merge, dar la Iulian Mastakovici. El este binefăcătorul meu, Arkaşa. Ce-ar zice dacă ar observa un scris străin…

— Cum să observe? Ce om mai eşti şi tu, Vasiuk! Cum ar putea să observe? Doar ştii ce bine-ţi imit eu semnătura, chiar înfloritura o fac la fel, zău!

Fără să răspundă, Vasea îşi bău în grabă paharul. Apoi dădu din cap cu îndoială.

— Vasea, dragul meu! Ah, dacă am izbuti! Dar ce-i cu tine, Vasea? Chiar mă sperii! Atunci n^arn să mă culc nici eu, Vasea şi nici n-am să dorm. Ia arată-mi! Ţi-a mai rămas mult?

Vasea îi aruncă o căutătură atât de duşmănoasă, încât Arlcadi Ivanovici îşi pierdu graiul şi îngheţă inima într-însul.

— Vasea! Ce-i cu tine? Ce ai? De ce mă priveşti aşa?

— Arkadi, drept să-ţi spun, mâine mă duc să-l felicit pe Iulian Mastakovici.

— N-ai decât, poftim, du-te! Spuse Arkadi, uitându-se la dânsul cu ochii în patru, într-o penibilă aşteptare. Ascultă,

Vasea, scrie şi tu mai repede. Nu te sfătuiesc de rău, zău aşa! De câte ori n-a spus chiar Iulian Mastakovici că-n scrisul tău, cel mai mult, îi place claritatea. Numai lui Skoropliohin îi place ca manuscrisul să fie citeţ şi frumos, căutând pe urmă să pună cumva mâna pe hârtie ca s-o ducă acasă copiilor, pentru transcriere. Nu poate, dobitocul, să cumpere niscaiva modele de caligrafie! Iar Iulian Mastakovici cere numai una şi bună: citeţ, citeţ şi iar citeţ!… Ce mai vrei? Vasea, zău că nici nu mai ştiu cum să vorbesc cu tine. Sunt chiar îngrijorat… Mă bagi în mormânt cu tristeţea ta.

— Nu-i nimic, nu-i nimic! Rosti Vasea şi, istovit, căzu pe scaun. Arkadi se alarmă.

— Nu vrei cumva apă? Vasea! Vasea!

— Lasă, lasă, zise Vasea, strângându-i mâna. N-am nimic. Mă simt numai tare mâhnit, Arkadi. Nici cu singur n-aş putea spune: de ce? Vorbeşte-mi mai bine de altăceva. Nu-mi mai aduce aminte…

I – Linişteşte-te, Vasea, pentru numele lui Dumnezeu! Ai să termini, zău că ai să termini! Şi chiar dacă n-ai să isprăveşti, ce mare nenorocire-i aici? Parc-ar fi cine ştie ce crimă!

— Arkadi, spuse Vasea, privindu-şi atât de semnificativ prietenul, încât acesta se îngrozi de-a binelea; nu-l văzuse pe Vasea niciodată atât de alarmat. Dacă aş fi fost singur, ca mai înainte! Dar, nu! Nu-ţi spun ceea ce ar trebui. Îmi vine într-una să-ţi vorbesc, să-ţi încredinţez totul, ca unui prieten… Dar de ce să-ţi tulbur liniştea? Aşa-i lumea, Arkadi, unora li-i hărăzit mai mult, alţii însă nu fac decât lucruri mărunte, ca mine. Iar dacă ţi s-ar cere recunoştinţă, gratitudine şi tu n-ai putea răspunde cum se cuvine?

— Vasea! Hotărât lucru: nu te mai înţeleg de fel!

— Niciodată n-am fost nerecunoscător, rosti încet Vasea, ca şi cum ar fi vorbit cu sine însuşi. Dar dacă nu-s în stare să exprim tot ceea ce simt, atunci parcă nu-s în apele

mele… Mă tem să nu iasă, Arkadi, că într-adevăr n-aş fi recunoscător şi asta mar distruge sufleteşte.

— Ce vrei să spui? Ce anume? Nu cumva toată recunoştinţa ai să ţi-o manifeşti sfârşind la soroc manuscrisul? Gândeşte-te, Vasea, la ceea ce vorbeşti. Oare aşa se arată recunoştinţa?

Vasea tăcu brusc din gură şi îl privi cu ochi mari pe Arkadi, ca şi cum argumentul lui neaşteptat i-ar fi dărâmat toate îndoielile. Surâse chiar, dar numaidecât îşi recapătă aceeaşi expresie de îngân-durare de mai înainte. Arkadi luă zâmbetul lui Vasea drept o lichidare a tuturor temerilor sale, iar noua-i nelinişte ca o hotărâre pentru o acţiune mai bună şi nu mai putu de bucurie.

— Ei, Arkaşa, când ai să te trezeşti, frate, din somn, să te uiţi la mine. Dacă cumva am să dorm, va fi o nenorocire. Iar acuma mă aşez iarăşi la lucru… Arkaşa 1

— Ce-i?

— Nu, nu-i nimic, vroiam numai… Vroiam…

Vasea se aşează şi tăcu, iar Arkadi se culcă. Niciunul, nici altul nu rostiră vreo vorbă despre cele petrecute la Kolomna. Poate amândoi simţiseră că se făcuseră puţin vinovaţi, veselindu-se la o vreme nepotrivită. In curând Arkadi Ivanovici se gândi cu inima tângă la Vasea. Spre uimirea lui, se trezi exact la orele opt dimineaţa. Vasea dormea în fotoliu, cu pana de scris în mână. Era palid, istovit. Luminarea arsese până la capăt. In bucătărie, Mavra trebăluia pe lângă samovar.

— Vasea, Vasea! Îl strigă speriat Arkadi. Când ai adormit? Şumkov deschise ochii şi sări din fotoliu.

— Uf! Făcu el. Va să zică, tot am adormit.

Vasea se repezi numaidecât la hârtii. Nu se întâmplase nimic. Manuscrisul era în bună rânduială. Nu-l mânjise cu cerneală şi nici seul luminării nu picurase asupră-i.

— Cred c-am adormit pe la şase, zise Vasea. Ce frig se face noaptea! Hai să bem un pahar de ceai şi m-apuc iar de lucru…

— Te-ai mai întărit un pic?
— Da, da, mi-i mai bine, acuma mi-i mai bine!
— La mulţi ani, frate Vasea!
— Să fii sănătos, frate, multă sănătate şi ţie la fel! Dragul meu.
Se îmbrăţişară. Lui Vasea îi trăjiura bărbia şi i se umeziră ochii. Arkadi Ivanovici tăcea: simţea o strângere de inimă. Amândoi băură ceaiul în grabă…
— Arkadi! Am hotărât să mă duc singur la Iulian Mastakovici…
— Doar n-o să observe…
— Eu însă, frate, aproape aş avea mustrări de conştiinţă.
— Dar tu pentru el stai aici, pentru dânsul te omori. Hai, lasă fleacurile! Iar eu, mă-nţelegi, frăţioare, am să trec şi pe acolo…
— Pe unde? Întrebă Vasea.
— Pe la familia Artemiev ca să-i felicit din partea mea şi a ta.
— Scumpule! Ehei! Iar eu am să rămân acasă. Văd că te-ai gândit foarte bine. Eu doar şed aici şi lucrez. Nu-mi petrec vremea în distracţii. Aşteaptă o clipă ca să le trimit o scrisoare.
— Scrie, frate, scrie! Ai tot timpul. Eu mai am să mă spăl, să mă bărbieresc şi să-mi perii fracul. Ehei, frate Vasea, o să fim mulţumiţi şi fericiţi! Îmbrăţişează-mă, Vasea!
— Uf, frate, numai de n-ar fi…
— Aici locuieşte domnul funcţionar Şumkov? Răsună pe scară glăsciorul unui copil.
— Aici, tătucule, aici, zise Mavra, dând drumul musafirului.
— Ce-i acolo? Ce-i, ce-i? Strigă Vasea, sărind ars de pe scaun şi dând buzna în antreu. Petinka, tu eşti?
— Bună ziua! Am cinstea să vă spun: „La mulţi ani!”, Vasili Petrovici, rosti un băieţandru frumuşel, cu păr negru, numai cârlionţi, de vreo zece ani, surioara vă trimite multe salutări, de asemeni mămica; iar surioara mi-a mai dat în grijă să vă sărut din partea ei…

Vasea săltă în văzduh pe micuţul sol şi imprimă cu avânt pe buzişoarele sale, care semănau straşnic de bine cu cele ale Lizan-kăi, un sărut prelung, dulce ca mierea.

— Sărută-l, Arkadi! Îi spuse Vasea, trecându-i-l pe Petea care, fără să atingă pământul, zbură în braţele puternice şi avide, cu drept cuvânt, ale lui Arkadi Ivanovici.

— Puiule scump, vrei un ceişor?

— Mulţumesc frumos! Dar noi am luat ceaiul. Azi ne-am sculat devreme. Ai noştri au plecat Ia sfânta liturghie. Surioara mi-a făcut zulufii două ceasuri bătute, m-a dat cu pomadă, m-a spălat, mi-a cusut pantalonaşii, fiindcă îi rupsesem aseară cu Saşka pe uliţă. Începusem să ne batem cu bulgări de zăpadă…

— Ei, haide, haide!

— Va să zică m-a dichisit pentru vizita Ia dumneavoastră; m-a pomădat, m-a acoperit de sărutări, spunându-mi: Dă fuga la Vasea, spune-i la mulţi ani! Şi întreabă-l dacă e mulţumit, dacă s-a odihnit în linişte… Şi încă ceva… Să vă întreb încă un lucru, bineînţeles, despre treburile de care, aseară, eraţi… Am uitat cum… Dar nu-i nimic… Am scris totul aici, zise băiatul şi citi de pe hârtia pe care o scoase din buzunar: a, da —…„eraţi îngrijorat”.

— Va fi gata la timp. Va fi! Aşa să-i şi spui, voi isprăvi lucrarea neapărat, pe cuvântul meu de onoare!

— Şi încă ceva… Vai, cum am uitat! Surioara v-a mai trimis o scrisorică şi un mic dar, însă îmi ieşiseră din minte!

— O, Doamne! Haide, guguştiucule! Unde-s? Unde? Unde? Iată! Ah! Ia uite, frate, uite ce-mi scrie. Scumpa, draga de ea! Ştii că aseară am văzut la ea un portofel pentru mine. Încă nu-i gata. Dar, zice, îţi trimit o buclă din părul meu; iar cât despre portofel, să n-ai nici o grijă: va fi al dumitale. Uite aici, frate, priveşte!

Zguduit de emoţie şi încântare, Vasea arătă lui Arkadi Ivanovici o buclă din părul cel mai des şi mai negru de pe lume, apoi o sărută cu pasiune şi o ascunse în buzunarul de dinlăuntru al hainei, cât mai aproape de inimă.

— Am să-ţi comand un medalion pentru bucla asta de păr, spuse hotărât Arkadi Ivanovici.

— Noi o sa avem astăzi friptură de viţel, iar mâine creier. Măicuţa vrea să ne facă şi pişcoţi… Iar kaşă de mei n-o să fie, spuse băiatul după o clipă de gândire, ca să-şi încheie povestirea.

— Ptiu, ce băiat frumuşel! Exclamă Arkadi Ivanovici, Vasea, tu eşti cel mai fericit muritor!

Băiatul isprăvi de băut ceaiul, căpătă o scrisorică şi o mie de sărutări; apoi ieşi fericit şi vioi ca şi mai înainte.

— Ehei, frate, începu bucuros Arkadi Ivanovici. Nu vezi ce bine-i, ce bine! Toate s-au rânduit de minune. Nu te mai amărî, nu te mai alarma! Înainte! Dă-i bătaie cu lucrul, Vasea, dă-i (bătaie! La două mă întorc acasă. Am să trec întâi pe la ele, apoi la Iulian Mastakovici.

— Ei, la revedere, frate, la revedere! Of, dacă n-ar fi fost… Bine, du-te, bine, spuse Vasea. Să ştii, frate, că m-am hotărât definitiv: nu mă mai duc la Iulian Mastakovici.

— La revedere!

— Stai, frăţioare, stai! Spune-le… ba îndrugă şi tu ce ţi-o trece prin minte. Pe dânsa s-osăruţi. Apoi povesteşte-i, frăţioare, tot ce ştii, povesteşte-i…

— Ei lasă, lasă! Cunoaştem cum stau lucrurile. Ştim noi! De bună seamă, fericirea ţi-a răscolit tot sufletul! A venit atât de neaşteptat! De aseară nu mai eşti în apele tale. Încă nici nu ţi-ai revenit cumsecade după impresiile de ieri. Dar – gata! Refă-te, Vasea, dragule! Rămâi cu bine, rămâi cu bine!

În sfârşit, amicii se despărţiră. Toată dimineaţa Arkadi Ivanovici rămase pe gânduri: nu-i mai ieşea din minte Vasea. Îi cunoştea firea slabă şi irascibilă. „Da, fericirea asta l-a descumpănit, nu m-am înşelat! Îşi spuse în sine. O, Doamne! Tânga lui mi-a insuflat-o şi mie. Şi eând te gândeşti că omul acosta, dintr-o nimica toată, a fost în stare să dureze o întreagă tragedie! Ce înfrigurare l-a apucat! Ah, trebuie să-l salvez. Trebuie să-l salvez!” îşi zise Arkadi fără să-şi dea seama că el însuşi dăduse în inima lui

proporţii de-nenorocire, după cum se vede, unor mici neplăceri casnice, cu totul neînsemnate în fond. Ajunse abia pe la unsprezece în camera portarului de pe lângă locuinţa lui Iulian Mastakovici ca să-şi adauge modestul său nume la lungul şir de feţe simandicoase, semnate pe-o listă pătată şi acoperită cu tot felul de scrisuri. DaiJ care nu-i fu mirarea, când îi sări în ochi semnătura proprie a lui Vasea Şumkov! Rămase ca trăsnit. „Oare ce-o fi cu dânsul?” îşi spuse el. Arkadi Ivanovici, care până-n ultimul moment nutrise tot felul de nădejdi, ieşi de-acolo profund emoţionat. Într-adevăr, se pregătea o nenorocire. Dar de unde? In ce fel?

Sosi la Kolomna cu gânduri întunecate, distrat la început, dar, după ce stătu de vorbă cu Lizanka, plecă cu lacrimi în ochi, foarte alarmat din pricina lui Vasea. Porni în goană spre casă, însă pe malul Nevei se ciocni nas în nas cu Şumkov, care de asemenea alerga.

—- încotro? Îl strigă Arkadi Ivanovici.

Vasea se opri, ca un om surprins la locul crimei.

— Eu, frate, numai aşa… Am vrut doar să iau puţin aer.

— Nu te-a răbdat inima. O apucaseşi spre Kolomna, hai? Of, Vasea, Vasea, de ce te-ai mai dus la Iulian Mastakovici?

Vasea nu răspunse. Pe urmă făcu un gest cu mina a lehamite şi zise:

— Arkadi! Nici eu însumi nu ştiu oe se petrece cu mine. Eu…

— Ajunge, Vasea, destul! Îmi dau perfect seama ce se petrece cu tine. Linişteşte-te! Eşti emoţionat şi zguduit sufleteşte de ieri! Stai şi te gândeşte: cum să poţi trece prin dordora asta! Doar toţi te iubesc, toţi îţi poartă de grijă, lucrul tău avansează, ai să-l isprăveşti, neapărat, ştiu asta. Ţi s-a năzărit ceva şi te-ai alarmat…

— Nu. Nu-i nimic, nu-i nimic…

— Îţi mai aminteşti, Vasea? Ţii minte cum ţi s-a mai întâmplat o dată acelaşi lucru? Când ai fost avansat, ai uitat că de fericire şi de recunoştinţă ţi-ai dublat sforţările şi,

timp de o săptă-mănă întreagă, ai stricat toate lucrările… Acelaşi caz se petrece şi acum cu tine…

— Da, da, Arkadi! Numai că acum e altăceva… E cu totul altăceva…

— Cum adică altăceva? Ba să mă ierţi! Poate lucrarea nici nu-i chiar aşa de urgentă, iar tu îţi faci de-a dreptul seama…

— Nu-i nimic, nu-i nimic… Eu doar aşa… Hai mai bine să mergem!

— Încotro? Acasă – nu la ele?

Jc3 – Nu, frate. Cum m-aş arăta acolo în halul în care sunt?

M-am răzgândit. Nu puteam suporta să rămân singur acasă, fără tine. Acum că suntem împreună, o să mă aşez la scris. Haidem!

Amândoi porniră şi tăcură o bucată de vreme. Vasea era grăbit.

L – Cum de nu mă întrebi despre ele? Rosti Arkadi Ivanovici.

Ij -• A, da… Zi-i, Arkaşenka, ce mai nou pe acolo?

J – Vasea, eşti de nerecunoscut!

— Lasă, nu-i nimic, nu-i nimic. Hai, povesteşte-mi totul, Arkaşa! Îl imploră Vasea, căutând parcă să ocolească alte explicaţii. Arkadi Ivanovici oftă. Îşi pierdu cu totul cumpătul, privindu-l pe Vasea.

Povestirea despre cei din Kolomna îl învioră puţin. Prinse chiar chef de sporovăit. Prânziră. Bătrânica umpluse cu pişcoţi buzunarele lui Arkadi Ivanovici. Amicii, mâncându-i, se înveseliră. Vasea făgădui să se culce puţin după prânz, ca să poată sta toată noaptea. Se culcă, într-adevăr. Încă de dimineaţă, Arkadi Ivanovici fu invitat la ceai de cineva, pe care nu-l putea refuza. Amicii se despărţiră. Arkadi Ivanovici îşi propuse să se întoarcă cât mai devreme, dacă se va putea chiar către orele opt seara. Trei ore de despărţire trecură pentru dânsul ca trei ani. Scăpă, în cele din urmă şi se repezi acasă la Vasea. Intră în cameră – întuneric beznă! Vasea nu era acasă. O întrebă pe Mavra,

care-i spuse că „Şumkov scrisese într-una şi nu dormise de loc; apoi se plimbase prin odaie, iar mai târziu, cu vreo oră mai înainte, ieşi în goană, spunând că se va înapoia într-o jumătate de ceas. «Iar când o veni Arkadi Ivanovici, o rugase Vasea, spune-ix mătuşă, încheie Mavra, c-am plecat la plimbare» şi repetă acelaşi lucru de trei sau chiar de patru ori.” „E la familia Artemiev!” îşi zise Arkadi Ivanovici şi, pe gân-duri, dădu din cap.

După câteva clipe, Nefedevici sări ars, înviorat de o speranţă. „Să ştii c-a sfârşit, pur şi simplu, se gândi, asta-i explicaţia. Nu I-a răbdat inima şi a tras o fugă până acolo. Dar nu poate fi asta. M-ar fi aşteptat… Ia să mă uit ce are pe masă.”

Arkadi Ivanovici aprinse luminarea şi se aşează la masa de scris a lui Vasea. Lucrul mergea bine şi sfârşitul parcă nu era departe. Nefedevici era gata să-şi urmeze cercetările, când Vasea intră brusc în odaie.

— A! Aici îmi erai? Exclamă el, tresărind de spaimă. Arkadi Ivanovici rămase tăcut, temându-se să-i pună întrebări.

Vasea îşi pironi ochii în pământ şi, tot în tăcere, începu să-şi răsfoiască hârtiile. In sfârşit, li se întâlniră ochii. Privirea lui Vasea exprima atâta rugă, implorare şi deznădejde, încât Arkadi se cutremură când i-o întâlni. Inima îi tresări şi nu mai putu răbda…

— Vasea, frăţioare, ce-i cu tine? Ce înseamnă asta? Exclamă el, aruncându-se spre dânsul şi îmbrăţişându-l. Lămureşte-mă şi pe mine. Nu te înţeleg şi nici nu-ţi pricep tristeţea. Ce ţi s-a întâmplat, sărmanul de tine? Ce? Destăinuieşte-mi totul, fără nici un ascunziş. Nu poate să fie la mijloc numai atâta…

Vasea se strânse din răsputeri în braţele sale şi nu putu scoate nici un cuvânt. I se tăiase respiraţia.

— Destul, Vasea, linişteşte-te! Să zicem că n-ai să isprăveşti lucrarea şi ce-i cu asta? Nu te înţeleg şi pace! Dezvăluie-mi chinurile tale. Vezi tu, eu, pentru tine… Vai, Doamne, Doamne, rosti el păşind prin odaie şi apucând tot

ce-i ieşea în cale, ca şi cum ar fi căutat în grabă vreun leac pentru Vasea. Să ştii că mâine am să mă duc eu însumi, în locul tău, la Iulian Mastakovici ca să-l rog şi să-l implor a-ţi mai da o zi de amânare. Am să-i explic totul, totul – dacă numai asta te chinuie într-atât…

— Doamne fereşte 1 izbucni Vasea şi se făcu alb ca varul, abia ţinându-se pe picioare.

— Vasea, Vasea!

Şumkov îşi veni în fire. Îi tremurau buzele. Vroia să rostească ceva, dar nu putea decât să strângă spasmodic mâna lui Arkadi, în tăcere… Mâna-i era rece. Arkadi stătea în faţa lui într-o aşteptare tristă, chinuitoare… Vasea îşi ridică din nou ochii spre dânsul.

— Vasea! Pentru Dumnezeu, Vasea! Mi-ai zdrobit inima, prietenul meu, dragul meu 1

Şiroaie de lacrimi ţâşniră din ochii lui Vasea, care se aruncă la pieptul lui Arkadi.

— Te-am minţit, Arkadi! Spuse el. Te-am minţit. Iartă-mă, iartă-mă! Ţi-am înşelat prietenia…

— Cum anume, Vasea, ce-i? Ce s-a întâmplat? Îl întrebă Arkadi, în culmea groazei.

— Asta-i I…

Şi Vasea, cu un gest deznădăjduit, scoase din sertar şi aruncă pe masă şase caiete, unul mai gros decât altul, pe măsura aceluia pe care-l transcria.

— Ce-i asta?

— Iată ce am de dat gata pentru poimâine. N-am făcut nici a patra parte! Şi să nu mă întrebi, să nu-mi pui nici o întrebare: cum s-a putut ajunge la asta? Urmă Vasea, înoepând singur să vorbească despre ceea ce îl chinuise atâta. Arkadi, dragul meu prieten! Nici eu nu ştiu ce s-a petrecut cu mine! Parcă m-am trezit acuma din cine ştie ce vis. Am pierdut degeaba trei săptă-măni. Am tot… Eu… Am tot bătut drumul la dânsa… Mi se sfâşia inima, mă chinuia îngrozitor… Îndoiala… Nu eram în stare să scriu.

Nici nu mă gândeam la aşa ceva. Abia acum, când mi-a surâs fericirea, m-am trezit.

— Vasea! Începu cu hotărâre Arkadi Ivanovici. Vasea, am să te salvez eu. Înţeleg ce s-a întâmplat. Într-adevăr, nu-i de glumă. Dar te salvez eu. Ascultă, ascultă-mă pe mine! Chiar mâine am să mă duc la Iulian Mastakovici… Nu da din cap, nu, fii atent! Am să-i povestesc de-a fir-a-păr tot ce s-a întâmplat. Dă-mi voie să iau calea asta… Am să-l lămuresc! Sunt gata de orice! Am să-i spun cât eşti de zdrobit, cum te torturezi.

— Îţi dai seama că chiar în momentul de faţă îmi tragi lovitura de graţie? Rosti Vasea îngrozit, pătruns de fiori reci ca gheaţa.

Arkadi Ivanovici păli, dar îşi reveni repede şi izbucni în râs.

— Numai atât? Doar asta-i? Zise el. Scuză-mă, Vasea, iartă-mă! Dar nu-ţi crapă obrazul de ruşine? Stai mai bine şi ascultă! Văd că te amărăsc. Dar nu-ţi dai seama că te înţeleg? Eu ştiu ce se petrece în sufletul tău. Ce Dumnezeu! Doar locuim împreună de cinci anişori. Tu eşti un om bun şi delicat, dar slab, ruşinos de slab. Chiar şi Lizaveta Mihailovna a remarcat asta. Pe deasupra, mai eşti şi vjsător: ceea ce, de asemeni, nu-i bine —-poţi să te şi scrânteşti, frate, într-o bună zi! Ascultă, eu ştiu ce-ţi doreşte inima. Ai vrea, de pildă, ca Iulian Mastakovici să nu mai poată de fericire şi, de bucurie, să dea chiar un bal în cinstea nunţii tale… Dar, ia stai, stai puţin! Văd că te încrunţi. Numai dintr-un cuvânt al meu te-ai şi supărat pentru Iulian Mastakovici! Dar să-l lăsăm în pace! Şi eu îl stimez, cel puţin tot atâta ca şi tine! Dar să nu mă contrazici şi nici să nu mă opreşti a gândi, că – după dorinţa ta – n-ar mai fi trebuit să existe oameni nefericiţi pe lume o dată ce tu te însori… Da, frate, te rog să recunoşti că tare te-ai bucura, de pildă, dacă mic, cel mai bun prieten al tău, mi-ar cădea din senin pe cap vreo sută de mii de ruble… de asemeni, dacă toţi vrăjmaşii de pe lume s-ar împăca dintr-o dată, aşa,

tam-nesam şi s-ar îmbrăţişa de bucurie în mijlocul uliţei – venind pe urmă ca oaspeţi acasă la tine. Prietene! Dragul meu! Nu-i nimic de râs – acesta-i adevărul adevărat. De multă vreme, cam aşa îmi prezinţi tu lumea, în fel şi chip. Fiindcă tu eşti fericit, ai vrea morţiş ca toţi oamenii, până la unul, să devină fericiţi. Te doare inima, simţi o greutate pe suflet – fiind fericit numai tu însuţi. Pesemne de aceea vrei din răsputeri să fii vrednic de fericirea aceasta şi, pentru împăcarea conştiinţei tale, ţii să săvârşeşti, neapărat, o faptă eroică oarecare! Înţeleg de ce eşti gata să te chinuieşti acum, fiindcă ţi-ai neglijat îndatoririle tocmai faţă de aceia, cărora trebuia să-ţi arăţi sârguinţa, priceperea, ba – mă rog – chiar recunoştinţa, cum spui tu. Te torturează gândul că Iulian Mastakovici se va posomori, poate chiar se va supăra, că n-ai îndreptăţit speranţele puse de dânsul în tine. Te simţi copleşit de durere, când te gândeşti că vei auzi mustrări tocmai de la acela, pe care îl socoti ca binefăcătorul tău – şi încă în ce momente! Mai cu seamă când ţi-i inima plină de bucurie şi când nici nu ştii asupra cui să-ţi reverşi recunoştinţa… Asta-i! Nu-i aşa? Nu-i adevărat?

Arkadi Ivanovici rosti ultimele cuvinte cu glas tremurat, tăcu şi îşi recapătă în sfârşit răsuflarea.

Vasea îşi privi cu iubire prietenul. Un surâs îi flutură pe buze. Faţa i se învioră parcă în aşteptarea unei licăriri de nădejde.

— Aşa că dă-mi ascultare, începu din nou Arkadi, însufleţit încă şi mai mult de speranţă. Nici nu-i nevoie ca Iulian Mastakovici să-şi schimbe bunăvoinţa faţă de tine. Nu-i aşa, scumpul meu? Aici e nodul chestiunii? Iar dacă astfel stau lucrurile, zise Arkadi sărind de la locul său, atunci eu am să mă jertfesc pentru tine. Am să mă duc chiar mâine la Iulian Mastakovici… Nu mă contrazice 1 Tu, Vasea, faci din ţânţar armăsar. Iar el, Iulian Mastakovici, este un om mărinimos şi bun şi nu seamănă cu tine! El, frate Vasea, are să ne asculte pe amândoi şi o să ne scoată din bocluc. Ei, te-ai liniştit?

Vasea, cu lacrimi în ochi, strânse puternic mâna lui Arkadi.

— Destul, Arkadi, sfârşeşte-o! Îi spuse el. Situaţia-i limpede. Eu n-am isprăvit şi basta! N-am terminat şi pace! Iar tu n-ai de ce să te duci. Am să mă duc eu însumi şi am să-i povestesc totul. M-am liniştit acum, sunt pe deplin liniştit. Numai tu să nu te duci… Şi încă ceva.

— Vasea, dragul meu! Exclamă de bucurie Arkadi Ivanovici. Înseamnă că am vorbit cu cuvintele tale. Mă bucur că te-ai răz-gândit şi că ţi-ai venit în fire. Dar orice-ai pătimi, orice ţi s-ar întâmpla, să ştii că eu voi fi alături de tine. Să-ţi intre asta în cap! Văd că te torturează gândul ca să nu-i spun ceva lui Iulian Mastakovici. N-am să-i vorbesc, n-am să suflu nici un cuvânt. Tu singur să-i povesteşti. Ştii ce? Du-te mâine… Ori nu, nu te du, şezi aici şi scrie, mă-nţelegi? Iar eu am să iscodesc pe acolo: cam ce fel de lucrare^i asta, dacă-i foarte urgentă sau nu, dacă trebuie să fie predată neapărat la termen ori ba şi, intervenind o întârziere, ce-ar putea să se întâmple? Pe urmă voi veni într-un suflet la tine… Ei, vezi, vezi! Avem o speranţă. Închipuie-ţi că nu-i urgentă lucrarea – atunci vom putea câştiga timp. Iulian Mastakovici poate nici nu-şi mai aduce aminte de dânsa; în cazul acesta, situaţia-i salvată.

Vasea dădu din cap în semn de îndoială. Dar privirea-i recunoscătoare nu se putea desprinde de pe figura prietenului său:

— Ei, destul, ajunge! Sunt atât de slăbit, atât de ostenit, rosti el cu respiraţia întretăiată, încât nu-mi vine nici mie însumi să mă gândesc la asta. Mai bine, hai să vorbim de altăcava! Vezi tu, cred că acum nici n-am să pot scrie. De-aş isprăvi doar de formă vreo două păginuţe până la vreun punct oarecare. Ascultă, de mult vroiam să te întreb: cum se face că mă cunoşti aşa de bine?

Lacrimi picurară din ochii lui Vasea pe mâinile lui Arkadi.

— Dacă ai fi ştiut, Vasea, cât de mult te iubesc, nici nu mi-ai fi pus această întrebare. Da-da!

— Într-adevăr, Arkadi, nu ştiu, fiindcă… Fiindcă nu-mi dau seama de ce mă iubeşti atâta! Da, Arkadi, ştii tu că chiar iubirea aceasta mă zdrobeşte? Ştii tu că adesea, mai ales când mă duceam la culcarş şi mă gândeam la tine (fiindcă totdeauna mă gândesc la tine înaint^ de a adormi), lacrimi îmi şiroiau pe faţă şi inima îmi palpita, deoarece… Deoarece… Hai să-ţi spun: deoarece tu mă iubeai atâta, iar eu nu-mi puteam uşura de loc sufletul, nu eram în stare să te răsplătesc cu nimic…

— Vezi, Vasea, vezi ce fel de om îmi eşti! Uite ce tulburare te stăpâneşte, zise Arkadi, care simţi în clipa aceea o mare greutate pe inimă şi îşi aminti scena din ajun de pe stradă.

— Lasă, lasă! Tu vrei să mă liniştesc, dar eu n-am fost niciodată atât de liniştit şi de fericit ca acum! Ştii tu… Ascultă, aş dori să-ţi povestesc totul, dar mă tem să nu te amărăsc… Tu veşnic te necăjeşti şi mă dojeneşti; iar eu mă înspăimânt… Priveşte-mă cum tremur acuma fără să ştiu: de ce? Vezi tu, uite ce-aş vrea să-ţi spun. Mi se pare că mai înainte eu nu mă cunoşteam, da-da! Dar şi pe alţii de abia ieri i-am cunoscut. Eu, frate, nu-mi dădeam seama şi nu-i preţuiam la justa valoare. Aveam o inimă aspră… De aceea, poate, s-a întâmplat că n-am făcut niai un bine, nimănui pe lume, absolut nimănui, fiindcă nu eram în stare – de altfel, chiar am o înfăţişare neplăcută… Iar alţii – oricare – numai bine mi-au făcut! Tu – cel dintâi: parcă nu văd? Eu însă numai am tăcut, numai am tăcut!

— Vasea, lasă astea!

— De ce, Arkaşa? Ce-i? N-am doar nimdc, îl întrerupse Vasea, abia rostind cuvintele printre lacrimi. Ţi-am vorbit ieri despre Iulian Mastakovici. Îl ştii şi tu ce sever şi ce aspru este. Chiar şi tu ai căpătat de câteva ori mustrări de la dânsul. Iar cu mine ieri i s-a abătut să şuguiască şi să mă alinte, ba chiar şi-a deschis în faţa mea inima lui cea bună, pe care şi-o ascunde înţelepţeşte de toţi ceilalţi.

— Şi ce-i cu asta, Vasea? Înseamnă numai că eşti vrednic de fericirea ta.

— Vai, Arkaşa! Cât de mult aş dori să isprăvesc toată lucrarea asta! Dar nu, am să-mi nimicesc fericirea! Am o presimţire. Nu însă din pricina lucrării... Vasea se întrerupse, pentru ca Arkadi să se uite chiorâş la manuscrisul enorm, urgent, de pe masă, asta nu-i nimic, numai hârtie mâzgălită. Nişte fleacuri! Asta-i o problemă rezolvată... Eu... Arkaşa, am fost astăzi acolo, pe la ele... Dar n-am intrat înlăuntru. Mi-a fost peste putinţă. Eram tare amărât! Am stat numai la uşa oaşei. Ea cânta la pian. Am ascultat-o. Mă-nţelegi, Arkadi, rosti Vasea, coborându-şi vocea, n-am îndrăznit să intru...

— Ascultă, Vasea, ce-i cu tine? Mă priveşti aşa de ciudat!

— Ce? Nu-i nimic! Mi-a venit o uşoară ameţeală. Îmi tremură picioarele – pesemne unde n-am dormit toată noaptea şi am lucrat. Mi se împăienjenesc ochii. Aici, aici mă doare.

Vasea arătă spre inimă şi căzu leşinat.

Când îşi veni în fire, Arkadi căută să ia măsuri de constrângere împotrivă-i. Vru să-l culce cu de-a sila în pat, dar Vasea se opuse cu înverşunare. Plângea, îşi frângea mâinile, vroia să scrie mai departe, vroia să isprăvească neapărat cele două pagini ce-şi propusese. Ca să nu-l irite, Arkadi îl lăsă la scris.

— Vezi! Spuse Vasea, aşezându-se la locul său. Uite, mi-a venit şi mie o idee. Am o nădejde.

Şi-i zâmbi lui Arkadi. O adevărată rază de speranţă îi învioră faţa palidă.

— Uite ce-o să fac: poimâine am să-i duc o parte din lucrare, nu totul. Despre rest am să-i trag o minciună. Îi voi spune că a ars, am udat-o din greşeală, am pierdut-o... În sfârşit, că n-am terminat-o. Eu nu pot minţi. Singur o să-i explic totul. Ştii ce? Am să-i lămuresc toate cele. O să-i spun: aşa şi aşa, n-am dovedit-o... Am să-i povestesc despre dragostea mea. Doar el singur s-a însurat de curând şi are să mă înţeleagă. Am să mă port, bineînţeles, cuviincios, am

să-i vorbesc ou voce scăzută. Are să-mi vadă lacrimile. Ele îl vor mişca…

— Da, fireşte, du-te la dânsul să te explici… De altfel, nici nu-i nevoie de lacrimi. Adică de ce? Vasea, zău că m-ai băgat şi pe mine în toţi sperieţii.

— Da, am să mă duc, am să mă duc. Iar acuma lasă-mă să scriu, Arkaşa! N-am să supăr pe nimeni, lasă-mă să scriu!

Arkadi se trânti pe pat. Nu prea avea însă încredere în Vasea – ba chiar de loc. Vasea era capabil de orice. Dar să-şi ceară iertare? De ce? Cum? Necazul nu-i venea de aici, ci fiindcă nu-şi îndeplinise îndatoririle. Vasea se simţea vinovat faţă de sine însuşi. Se socotea nerecunoscător înaintea sorţii. Zguduit şi strivit de fericire, se considera nedemn de ea. Născocise, în sfârşit, un pretext pentru a luneca pe panta asta. De ieri nu-şi revenise încă din surpriză.

— Asta era toată explicaţia, se gândi Arkadi Ivanovici. Trebuie salvat! Trebuie împăcat cu sine însuşi. El singur îşi îngână prohodul. Se gândi ce se gândi; şi, în cele din urmă, hotărî să se ducă neîntârziat la Iulian Mastakovici. Chiar mâine o să se ducă şi are să-i povestească tot-tot.

Vasea şedea şi scria. Arkadi Ivanovici, vlăguit de atâta zbucium, se îritinse pe pat ca să mai dezbată în minte situaţia şi se trezi înainte de revărsatul zorilor.

— Uf, drace! Iarăşi! Exclamă el, privindu-l pe Vasea, care şedea şi scria într-una.

Arkadi se repezi la dânsul, îl înşfacă în braţe şi-l culcă cu de-a sila în pat. Vasea zâmbea. Pleoapele îi cădeau de istovire. Abia putu să rostească:

— Tocmai vroiam şi eu să mă culc. Ştii ce, Arkaşa? Am o idee: o să isprăvesc lucrarea. Am început să-i dau zor la scris. Nu eram în stare să şed la lucru mai mult. Trezeşte-mă la opt.

Fără să-şi fi încheiat fraza, Vasea adormi buştean.

— Mavra! Îi spuse în şoaptă Arkadi Ivanovici femeii care aducea ceaiul. El ne-a rugat să-l trezim peste un ceas. Cu nici un preţ! Lasă-l să doarmă chiar zece ore, mă-nţelegi?

— Cum de nu, tătucule!

— Pentru prânz să nu găteşti nimic, cu lemnele să nu te foieşti prea mult, să nu faci zgomot, că-i vai de capul tău! Dacă dumnealui va întreba de mine, să-i spui că m-am dus la slujbă, înţelesu-m-ai?

— Nţeles, tătucule! N-are decât să se odihnească cât i-o plăcea! Ce treabă am eu? Mă bucură câtid boierii dorm şi priveghez cu grijă bunul boieresc. Iar deunăzi, când am spart o cană şi aţi binevoit să mă ocărâţi, atunci să ştiţi că n-am fost eu de vină, ei mâţa a spârt-o. Atâta doar ca n-arri ţinut-o diin scurt: Zât, i-am strigat, blestemata!

— Sst! Tacă-ţi gura!

Arkadi Ivanovici o petrecu pe Mavra până la bucătărie, îi ceru cheia şi o încuie acolo sub lacăt. Plecă apoi la slujbă. Pe drum îşi bătu capul cum să se înfăţişeze înaintea lui Iulian Mastakovici. Ar fi oare o faptă convenabilă sau ar fi privită ca o necuviinţă din parte-i?

Sosi la servici cu oarecare teamă şi se informă îngrijorat dacă excelenţa-sa se afla acolo. I se spuse că lipseşte şi că nici nu va veni. Arkadi Ivanovici se gândi numaidecât să se ducă la dânsul acasă; dar chibzui la vreme că dacă Iulian Mastakovici nu venise la slujbă, înseamnă că, de bună seamă, era ocupat şi acasă. Rămase pe loc. Ceasurile i se păreau nesfârşite. Iscodi pe furiş despre lucrarea încredinţată lui Şumkov. Dar nimeni nu ştia nimic. Se spunea numai că Iulian Mastakovici binevoise să-i încredinţeze nişte însărcinări speciale, dar ce anume – nu ştia nimeni. În sfârşit, bătură ceasurile trei şi Arkadi Ivanovici dădu s-o zbughească acasă. In antreu însă îl opri un conţopist, care-i spuse că Vasili Petrovioi Şumkov trecuse pe acolo – să tot fi fost orele unu – şi întrebase, adăugă slujbaşul: „Dacă sunteţi dumneavoastră aici şi dacă n-a fost la servici Iulian Mastakovici”. La auzul acestor ştiri, Arkadi Ivanovici tocmi o birjă şi ajunse acasă speriat din cale-afară.

Şumkov era acasă. Se plimba prin odaie straşnic de surescitat. Dând cu ochii de Arkadi Ivanovici, îşi veni

numaidecât în fire, îşi luă de seamă şi se grăbi să-şi ascundă tulburarea. Se puse pe tăcute la masa de scris. Evita parcă întrebările amicului său, care erau ca o povară pentru dânsul; chibzui ceva în sinea lui şi hotărî să nu-i dezvăluie planul – deoarece nu se mai putea bizui nici pe prietenie. Toate acestea îl uimiră pe Arkadi, care simţi în inimă săgetătura unei dureri grele şi adânci. Se aşeză pe pat şi deschise o cărţulie, singura din patrimoniul său, fără să-şi ia însă ochii de la bietul Vasea, care tăcea cu încăpăţânare şi scria fără să-şi ridice capul de pe manuscris. Trecură aşa câteva ore şi chinurile lui Arkadi ajunseră la culme. In sfârşit, către ceasurile unsprezece, Vasea îşi înălţă fruntea şi, ou o căutătură fixă, ştearsă, îl privi pe Arkadi, care rămase în aşteptare. Trecură două-trei minute. Vasea tăcea mai departe. „Vasea!” strigă Arkadi. Şumkov nu răspunse. „Vasea!” repetă el, sărind din pat. „Vasea, ce-i cu tine? Ce ai?” ţipă Arkadi, apropiindu-se dintr-un salt de prietenul său. Vasea ridică fruntea şi îi privi din nou cu aceeaşi căutătură fixă şi ştearsă. „Parcă ar fi cataleptic!” se gândi Arkadi, tremurând de spaimă. Înşfacă o carafă cu apă, îl săltă puţin pe Vasea, îi turnă apă în cap, îi udă tâmplele, îi frecă mâinile întie palmele sale. Vasea îşi mai reveni puţin. „Vasea, Vasea! Striga Arkadi şi vărsa şiroaie de lacrimi, nemaiputându-se stăpâni: Vasea, nu te prăpădi. Vino-ţi în fire! Vino-ţi în fire…!” Fără să-şi sfâr-şească fraza, Arkadi îl strânse cu putere în braţe. O senzaţie de durere trecu pe faţa lui Vasea, care îşi şterse fruntea şi se apucă de cap, temându-se parcă să nu i se spargă în ţăndări.

— Nu ştiu ce se petrece cu mine! Rosti în cele din urmă Vasea. Mi se pare că m-am istovit. Ei, bine, bine! Ajunge, Arkadi, nu te întrista, destul! Repetă el, privindu-l cu o căutătură sleită, mohorâtă. De ce eşti îngrijorat? Lasă, destul!

— Cum? Tu, tu însuţi mă consolezi pe mine, exclamă Arkadi, cu inima zdrobită. Vasea, îngăimă el, în sfârşit.

Întinde-te pe pat şi dormi un pic. Nu vrei? Nu te mai chinui în zadar! Mai bine apucă-te de lucru mai târziu!

— Da, da! Încuviinţă Vasea. Poftim! Am să mă culc. Bine! Vezi tu, voisem să termin lucrarea; aoum, însă, m-am răzgân-dit, da…

Arkadi % duse în braţe la pat.

— Ascultă, Vasea, îi spuse el cu hotărâre. Trebuie rezolvată definitiv chestiunea asta. Spune-mi, ce ţi-ai băgat în cap?

— Ah! Oftă Vasea, făcând <un gest de lehamite cu mâna-i slăbită şi îşi întoarse capul în altă parte.

— Destul, Vasea, ajunge! Hotărăşte-te odată! Nu vreau să fiu ucigaşul tău. Nu mai pot tăcea. N-ai să adormi până nu te hotărăşti să-mi spui totul, te cunosc eu.

— Cum vrei tu, cum vrei tu, repetă enigmatic Vasea. „Se predă!” se gândi Arkadi Ivanovici.

— Urmăreşte-mă, Vasea, îi spuse Nefedevici. Adu-ţi aminte ce ţi-am mai spus, că mâine te voi salva. Mâine o să-ţi hotărăsc soarta! Dar ce vorbesc eu despre soartă! M-ai speriat atât de cumplit, Vasea, încât am ajuns să mă exprim cu cuvintele tale. Ce soartă! Astea-s în fond nişte fleacuri – o nimica toată! Tu ţii să nu pierzi bunăvoinţa şi, dacă vrei, iubirea lui Iulian Mastakovici, da! Şi n-ai să le. Pierzi, vei vedea… Eu…

Arkadi Ivanovici ar mai fi vorbit încă mult şi bine, dar Vasea îl întrerupse. Se săltă niţeluş din pat, cuprinse în tăcere, cu amân-două braţele, gâtul lui Arkadi Ivanovici şi-l sărută.

— Ajunge! Rosti el cu o voce stinsă. Destul! Să nu mai vorbim despre asta!

Şi Vasea se întoarse din nou cu faţa la perete.

„O, Doamne! Îşi zise Arkadi. O, Doamne! Oare ce se petrece cu dânsul? S-a zăpăcit de tot. Oare ce hotărâre o fi luat? Are să se nenorocească.”

Arkadi îl privea deznădăjduit.

„Dacă s-ar îmbolnăvi, se gândi Arkadi, poate că ar fi spre binele lui. O dată cu boala, i-ar trece şi grijile, iar

chestiunea lui s-ar lichida în modul cel mai favorabil. Dar ce prostii îndrug! Ah, Ziditorule…!”

Intre timp, Vasea parcă aţipise. Arkadi Ivanovici se bucură. „Semn bun!” îşi zise şi hotărî să vegheze toată noaptea la căpă-tâiul lui. Dar Vasea era neliniştit. Tresărea mereu, se zvârcolea în pat şi îşi deschidea ochii pentru câte-o clipă. In sfârşit, istovirea îl birui. Parcă adormi tun. Se făcuseră orele două noaptea. Arkadi Ivanovici moţăia pe scaun, cu cotul rezemat de masă.

Se cufundă într-un vis neliniştit şi ciudat. I se părea că nu doarme şi că Vasea sade culcat în pat, ca şi mai înainte. Dar curios lucru! Avea impresia că Vasea se preface, că-l minte chiar, şi-i gata-gata să se scoale încetişor şi, crăpându-şi uşor ochii, în urmărirea lui, vrea SS se furişeze spre masa de scris. O durere năprasnică săgeta inima lui Arkadi. II cuprinseră necazul, jalea şi regretul, văzând că Vasea nu mai are încredere în el, ci umblă cu ascunzişuri şi se fereşte de dânsul. Vru să-l cuprindă, să ţipe, să-l ducă la pat… Atunci Vasea, din braţele sale, începu să răcnească; iar el parcă purta spre pat un trup neînsufleţit. O sudoare rece îmbrobonea fruntea lui Arkadi, inima îi bătea sălbatic. Deschise ochii şi se trezi. Vasea şedea la masă, în faţa sa şi scria.

Fără să mai aibă încredere în simţurile sale, Arkadi îşi aruncă ochii la pat. Vasea nu era acolo. Nefedevici sări speriat, încă sub impresia visului. Vasea nici nu se clintise din loc. Scria într-una. Atunci Arkadi văzu cu groază cum purta Vasea pana uscată pe hârtie, cum întorcea foile albe, nesorise şi se grăbea, se grăbea să umple pagina, ca şi cum ar fi săvârşit operaţia în mod perfect, cu deplin succes! „Nu, asta nu-i catalepsie!” se gândi Arkadi Ivanovici şi un tremur nervos îi trecu prin tot corpul. „Vasea, Vasea, răspunde^mi!” răcni el şi îl apucă de umăr. Dar Şumkov tăcea şi urma să scrie, zorit, purtându-şi pana uscată pe hârtie.

— In sfârşit, am început să scriu repede, rosti Vasea fără să ridice capul spre Arkadi.

Arkadi îl înşfacă de mână şi-i smulse pana.

Un geamăt izbucni din pieptul lui Vasea. Lăsă să-i cadă mâna în jos şi-şi înălţă ochii spre Arkadi; apoi, cu un simţământ de chinuitoare tristeţe, îşi trecu palma pe frunte, ca şi cum ar fi vrut să înlăture o povară de plumb, care-i apăsa întreaga fiinţă; după aceea, încetişor, i se lăsă capul în piept.

— Vasea, Vasea, strigă deznădăjduit Arkadi Ivanovici. Vasea! Peste un minut, Şumkov îl privi. Lacrimi îi umplură ochii mari, albaştri. Iar faţa lui, palidă şi blajină, exprima un chin fără margini… Şopti ceva neînţeles.

— Ce-i, * ce”i? Izbucni Arkadi, aplecându-se asupra lui.

— De ce? De ce vor să mă ia? Şopti Vasea. De ce? Ce-am făcut?

— Vasea, ce-i cu tine? De ce te temi, Vasea? Ce ai? Exclamă Arkadi, frângându-şi mâinile de deznădejde.

— De ce mă dau la oaste? Spuse Vasea, privindu-şi prietenul drept în ochi. De ce? Ce-am făptuit?

Lui Arkadi i se făcu părul măciucă în cap. Nu-i venea să creadă. Stătea înmărmurit deasupra lui.

Peste câteva clipe îşi luă de seamă. „Nu-i nimic, pesemne-i ceva trecător!” îşi zise Arkadi, palid, cu buzele vinete tremurânde şi dădu repede să se îmbrace. Vroia să alerge în goană după doctor. Deodată, Vasea îl strigă; atunci Arkadi se aruncă spre dânsul şi îl îmbrăţişa, ca o mamă căreia i se smulge copilul său drag.

— Arkadi, Arkadi, să nu spui la nimeni. M-auzi? Pacostea asta-i a mea! Eu singur trebuie s-o suport…

— Ce-i ou tine? Ce-i cu tine? Vino-ţi în fire, Vasea, vino-ţi în fire 1

Vasea oftă şi lacrimi liniştite şiroiră pe obrajii săi.

— De ce s-o omor pe dânsa? Adică cu ce-i vinovată ea? Cu ce? Mormăi Şumkov cu o voce chinuită, sfâşietoare. Păcatul e al meu, păcatul e numai al meu…!

Vasea tăcu câteva clipe.

— Adio, iubita mea! Adio, iubita mea! Şopti bietul, clătinând din cap. Arkadi se cutremură, îşi veni în fire şi dădu să se repeadă după doctor. Haidem! A sosit ceasul! Răcni Vasea, îndemnat de ultima mişcare a lui Arkadi. Să mergem, frate, să mergem. Sunt gata 1 Tu să mă conduci! Vasea tăcu şi-i aruncă lui Arkadi o privire dezolată, neîncrezătoare.

— Vasea, să nu vii după mine, pentru numele lui Dumnezeu! Aşteaptă-mă aici. Acvişi, acuşi mă întorc la tine, zise Arkadi Ivanovici şi, pierzându-şi şi el capul, îşi înşfacă şapca ca să alerge după doctor.

Şumkov se aşează numaidecât. Era tăcut şi ascultător. Numai în ochii săi lucea o hotărâre îndârjită. Arkadi se întoarse, luă de pe masă briceagul deschis, se mai uită o dată la sărmanul său prieten, apoi ieşi în goană din casă.

Erau orele opt dimineaţa. Lumina gonise de mult semiîntunericul din odaie.

Nefedevici nu găsi pe nimeni. Alergă un ceas bătut. Află câteva adrese de la portarii caselor pe Ia care întreba dacă nu locuieşte cumva acolo vreun medic? Dar toţi doctorii erau plecaţi – care la slujbă, care pe la alte treburi de-ale lor. Găsi un singur medic care tocmai primea pacienţi. Acesta îl chestiona îndelung şi amănunţit pe servitorul care-l anunţase pe Nefedevici: din partea cui vine, cum şi ce fel de persoană este, ce nevoie îl aduce şi ce semnalmente are acest vizitator matinal… Pentru ca, la urmă, să încheie că nu-l poate primi, având mult de lucru, că-i este imposibil să se deplaseze – mai ales că asemenea bolnavi trebuiesc duşi la spital.

Atunci Arkadi, distrus, zguduit până-n fundul sufletului, neaş-teptându-se de loc la asemenea deznodământ, lăsă baltă orice, în frunte cu toţi doctorii de pe lume şi porni fuga acasă, speriat la culme din pricina sănătăţii lui Vasea. Dădu buzna în locuinţă. Ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, Mavra mătura pe jos, făcea surcele şi se pregătea să aţâţe

focul în sobă. Arkadi intră în odaie. Iar Vasea – ia-l de unde nu-i… Plecase de acasă.

„încotro? Unde? In ce parte o fi luat-o nefericitul?” îşi zise Arkadi, ou sufletul îngheţat de groază. Începu s-o descoasă pe Mavra. Ea nu ştia şi nu văzuse nimic. Nici nu-l auzise pe Vasea ieşind, Doamne iartă-mă! Nefedevici o luă la goană spre Kolomna.

Cine ştie de ce îi trecu prin cap că acolo trebuie să se afle. Când sosi Arkadi la familia Artemiev, bătuse ora zece. Vasea nu era aşteptat acolo, nu fusese văzut şi nu se ştia nimic de dânsul. Adânc tulburat, cuprins de spaimă, Nefedevici stătea în faţa gazdelor, întrebând: unde-i Vasea? Bătrânei parcă i se tă-iaseră picioarele şi se prăvăli pe divan. Lizanka, tremurând de groază, începu să-l întrebe despre cele întâmplate. Ce mai puteau vorbi? Arkadi Ivanovici scăpă repede de ele: născoci o minciună Şi porni la goană, lăsând pe toţi pradă alarmei şi chinurilor.

Nefedevici o luă la fugă spre departamentul său, oa să nu întârzie, cel puţin, Ia slujbă şi să anunţe acolo pentru a se lua măsuri grabnice. Îşi zise că Vasea ar putea fi la Iulian Mastakovici. Aceasta era presupunerea cea mai plauzibilă. Înainte de orice, chiar înainte de a se duce la Kolomna, Arkadi se gândise la posibilitatea asta. Trecând cu birja pe lângă casa excelenţei-sale, el vru să se oprească; dar porunci numaidecât vizitiului să ţină drumul mai departe. Hotărî să se informeze mai întâi dacă nu se ştie ceva la instituţia unde lucra; şi numai după aceea, dacă nu-l va găsi a^olo, să se prezinte excelenţei-sale, cel puţin pentru a raporta în privinţa lui Vasea.

Încă din vestibul, colegii săi mai tineri, cei mai mulţi egali în grad cu dânsul, îl înconjurară pe Arkadi Ivanovici şi, într-un glas, îl întrebară: ce se întâmplase ou Vasea? Aceştia, vorbind toţi deodată, spuneau că Vasea îşi pierduse minţile. Înnebunise şi-l urmărea ideea că vroiau, cică, să-l trimită la oaste pentru neîndeplinirea corectă a îndatoririlor sale.

Arkadi Ivanovici răspundea la stânga şi la dreapta sau, mai bine zis, nu dădea nimănui un răspuns precis, străduindu-se să pătrundă în birourile dinlăuntru. Află din mers că Vasea se găsea în cabinetul lui iulian Mastakovici, unde intraseră cu toţii. Acolo se dusese şi Esper ivanovici. Nefedevici se opri o clipă. Cineva dintre superiori îl întrebă: încotro a apucat şi ce treabă are? Fără să distingă figura acestuia, Arkadi mormăi ceva despre Vasea şi apucă de-a dreptul spre cabinet. De acolo se şi auzi vocea lui Iulian Mastakovici. „încotro?" îl întrebă cineva chiar la uşă. Arkadi Ivanovici aproape se pierdu cu firea. Era cât pe ce să se întoarcă, dar prin uşa întredeschisă îl văzu pe bietul său Vasea. Atunci deschise uşa şi se strecură, cu chiu, cu vai, în cameră. Acolo era învălmăşeală şi uimire, pesemne, unde Iulian Mastakovici se arăta foarte necăjit. Lângă dânsul se găseau funcţionarii mai de vază; îşi dădeau cu părerea, fără să se ia vreo hotărâre. Ceva mai la o parte stătea Vasea. Când se uită la dânsul, lui Arkadi i se tăie răsuflarea. Palid, ou capul în sus, Şumkov stătea în poziţia de drepţi, ca un recrut înaintea comandanţilor, cu călcâiele lipite, cu palmele întinse pe vipuşca pantalonilor, îl privea ţintă în ochi pe Iulian Mastakovici.

Nefedevici fu numaidecât observat şi cineva, ştiindu-i colegi de cameră, raportă acest amănunt excelenţei-sale. Îl aduseră pe Arkadi mai aproape. El vru să răspundă ceva la întrebările puse de unii, dar – când se uită la Iulian Mastakovici şi văzu întipărită pe faţa acestuia o sinceră compătimire – se cutremură şi izbucni în hohote de plâns, ca un copil. Ba, mai mult: se repezi la şeful său, îi apucă mâna şi o duse la ochi, scăldând-o în lacrimi – aşa că însuşi Iulian Mastakovici se văzu nevoit să şi-o retragă în grabă, făcând un gest cu ea în aer; apoi adăugă: „Ei, lasă, frate, destul! Văd că ai inimă bună."

Arkadi plângea cu hohote, aruncând tuturor priviri rugătoare. I se părea că toţi sunt fraţi cu bietul Vasea şi, doborâţi de durere, îl deplâng. „Ce-a fost? Cum s-a

întâmplat una ca asta cu el? Îl întrebă Iulian Mastakovici. Din ce pricină şi-a pierdut minţile?”

— Din re-cu-noş-tinţă! Abia putu să articuleze Arkadi Ivanovici.

Toată lumea primi răspunsul cu uimire. Explicaţia le păru tuturor stranie şi neverosimilă: oare cum şi-ar putea pierde minţile un om numai din recunoştinţă? Arkadi îi lămuri, pe cât se pricepu şi el.

— Ce păcat, Doamne, Dumnezeule! Rosti, în sfârşit, Iulian Mastakovici. De altfel, lucrarea pe care i-am încredinţat-o eu era nici prea importantă şi nici urgentă. Uite cum, din nimica toată, se poate prăpădi un om! Ce putem face? Duceţi-l de aici…!

Iulian Mastakovici se adresă apoi din nou lui Arkadi Ivanovici şi-l întrebă: „Ne roagă, zise excelenţa-sa, arătându-l pe Vasea, să nu spunem nimic despre asta unei fete. Cine-i ea? Logodnica lui?”

Arkadi îi dădu explicaţii. Între timp, Vasea se frământa ca şi cum ar fi încercat, cu o supraomenească încordare, să-şi amintească un lucru important şi necesar, care i-ar putea fi de folos tocmai acum. Din când în când, îşi rotea chinuit ochii, parcă spe-rând că cineva din asistenţă i-ar putea aminti ceea ce uitase el. Îşi pironi ochii asupra lui Arkadi. În sfârşit, dintr-o dată, cu un licăr de nădejde în ochi, Şumkov se urni din loc; porni cu stân-gul, bătu cu talpa de pământ trei paşi ostăşeşti cât putu mai îndemânatic şi îşi lovi chiar călcâiul cu cizma dreaptă, ca soldaţii care se apropie, chemaţi de ofiţerul comandant.

— Am un defect fizic, excelenţă, sunt slab şi mic de statură, nu-s bun de armată, rosti el, sacadat.

Cei din cameră, toţi până la unul, simţiră o strângere de inimă. Chiar Iulian Mastakovici, cu toată tăria lui de caracter, lăsă să-i cadă o lacrimă din ochi. „Duceţi-l!” rosti el, făcând un gest de regret cu mâna.

— Capul la ras! Rosti Vasea cu jumătate de gură, făcu stân-ga-mprejur şi ieşi din cameră. Se năpustiră după dânsul toţi

cei pe care-i interesa soarta lui. Arkadi se înghesui printre ceilalţi. Şumkov fu aşezat în vestibul în aşteptarea internării şi a ambulanţei care urma să-l ducă la spital. Şedea tăcut şi părea foarte îngrijorat. Făcea câte un semn din cap cunoscuţilor: ca şi cum şi-ar fi luat rămas bun de la dânşii. Arunca din clipă în clipă priviri spre uşă, pregătindu-se pentru momentul când i se va spune: „A sosit timpul”. In jurul lui se strânsese multă lume. Oamenii clătinau din cap, tânguindu-l. Mulţi rămaseră uimiţi de povestea lui, care se răspândi ca fulgerul. Unii dezbăteau cazul. Alţii îl compătimeau şi îl lăudau pe Vasea. Spuneau că fusese un tânăr aşa de modest şi de liniştit: promitea foarte mult. Povesteau cât de stăruitor fusese la învăţătură. Era însetat de cunoştinţe, dornic să se instruiască. „Prin propriile sale puteri s-a ridicat dintr-o stare socială umilă 1” remarcă cineva. Se vorbea cu înduioşare despre afecţiunea excelenţei-sale faţă de dânsul. Unii se apucară să lămurească chestiunea: de unde şi până unde i-a venit în cap gândul – care l-a şi făcut să-şi piardă minţile – că va fi trimis la mili-tărie, fiindcă nu-şi terminase lucrarea? Se spunea că sărmanul, ieşit de curând din clasa bimicilor, căpătase postul de slujbaş cu primul său grad numai şi numai prin stăruinţa lui Iulian Mastakovici, care ştiuse să descopere la dânsul talent, supunere şi o rară blândeţe.

Într-un ouvânt, se făcură multe tâlcuri de tot felul şi se dădură diferite păreri. Printre slujbaşii impresionaţi mai profund de eveniment, se distingea îndeosebi un coleg de birou al lui Vasea Şumkov. Era un om foarte mic de statură şi nu prea tânăr, ci aşa, cam la vreo treizeci de ani. Palid, alb ca varul, tremura din tot trupul şi surâdea într-un chip straniu, fiindcă îndeobşte orice trebuşoară scandaloasă sau vreo scenă de groază sperie şi totodată distrează oarecum pe un spectator străin. Alerga într-una împrejurul cercului de oameni din preajma lui Şumkov; şi, cum era mărunt, se înălţa în vârful degetelor, apuca de câte un nasture pe oricine îi cădea sub mână (adică pe care avea dreptul să-l

apuce) şi le spunea tuturor că el cunoaşte iţele acestei afaceri, că nu-i la mijloc o chestiune simplă, ci destul de importantă, care nu poate fi lăsată aşa… Se sălta pe urmă tot aşa în vârful picioarelor, şoptea ceva la urechea ascultătorului, dădea iarăşi de două-trei ori din cap şi alerga din nou mai departe.

În sfârşit, spectacolul se isprăvi: se iviră un paznic şi un felcer de la spital, se apropiară de Vasea şi-i spuseră că a sosit vremea de plecare. El sări ars în sus, se frământă o clipă şi plecă cu dânşii, rotindu-şi privirea de jur împrejur. Căuta cu ochii pe cineva! „Vasea, Vasea!" îl strigă Arkadi Ivanovici, într-un hohot de plâns. Vasea se opri, iar Arkadi, înghesuindu-se, răzbătu până lângă dânsul. Se aruncară unul în braţele altuia, pentru ultima oară şi se strân-seră cu putere… Îţi făcea milă să-i vezi. Ce himerică nenorocire le smulgea lacrimi din ochi! De ce plângeau? Unde era nenorocirea? De ce nu se înţelegeau – unul pe celălalt?

— Ţine asta! S-o păstrezi, îi spuse Şumkov, vârând o hârtiuţă în mâna lui Arkadi. Să nu mi-o ia. Mi-o aduci tu pe urmă! Să mi-o aduci! S-o păstrezi… Vasea nu-şi isprăvi vorba: îl chemară însoţitorii. Şumkov coborî în goană scara, dând din cap tuturora în semn de rămas bun. Pe faţă i se citea deznădejdea. În sfârşit, îl suiră în ambulanţă şi îl duseră. Arkadi desfăcu în grabă hârtia: era bucla din părul negru al Lizei, de care Şumkov nu se despărţise niciodată. Lacrimi fierbinţi izvorâră din ochii lui Arkadi. „Ah, sărmana Liza 1" 5

După orele de birou, Arkadi Ivanovici se duse la cei din Kolomna. E greu de descris ce-a fost acolo! Până şi Petea, micuţul Petea, care nici nu înţelegea în totul ce se petrecuse cu bunul Vanea —• chiar el se ascunse într-un ungher, îşi acoperi faţa cu minutele şi plânse cu hohote din adâncul inimioarei lui de copil.

Se lăsase de mult amurgul, când Arkadi se întorcea acasă. Apropiindu-se de malul Nevei, se opri o clipă şi aruncă o privire, ca un jungher, de-a lungul fluviului, în depărtările

fumurii, tulburi, îngheţate, pe care dintr-o dată le împurpura apusul însângerat, stin-gându-se pe bolta cuprinsă de neguri. Noaptea se aşternea peste oraş şi peste lunca întinsă a Nevei, umflată de zăpada încremenită de ger, deasupra căreia, în cele din urmă pâlpâiri ale soarelui —-promoroaca împrăştiase miriade de ace scăpărătoare.

Se întărise un ger de vreo douăzeci de grade. Aburi îngheţaţi în-văluiau caii mânaţi în goană, până la istovire şi pe oamenii care alergau. Văzduhul dens vibra la cel mai slab zvon, iar trâmbele de fum care se ridicau ca. Nişte uriaşi din hogeagurile acoperişurilor de pe amândouă malurile Nevei se înălţau spre cerul îngheţat – ba împletindu-se, ba despletindu-se – îngrămădind parcă clădării de case unele peste altele, ca şi cum un nou oraş s-ar fi zidit în văzduhuri. În sfârşit, lumea aceasta întreagă, oii toţi locuitorii săi, puternici şi slabi, cu toate sălaşurile lor, aziluri de cerşetori sau palate aurite – desfătarea puternicilor acestei lumi – totul, în amurgul acela, părea o iluzie fantastică, magică, un vis care se va împrăştia şi se va mistui ca aburul către cerul siniliu-închis. Prietenul însingurat al sărmanului Vasea surprinse un gând straniu cuibărindu-se în cap. Se cutremură; iar în inima lui, în clipa aceea, parcă se năpusti un şuvoi de sânge clocotitor, înfierbântat de fluxul unei puternice senzaţii, necunoscute încă de dânsul. I se păru că abia atunci înţelese toată neliniştea prietenului său şi află de ce îşi pierduse minţile bietul Vasea, care nu şi-a putut suporta fericirea. Buzele începură să-i tremure, ochii i se aprinseră, păli şi parcă în clipa aceea pătrunse cu mintea ceva nou…

Nefedevici ajunse posomorit şi morocănos. Îşi pierdu toată veselia. Vechea-i locuinţă îi deveni nesufertiă. Se mută în altă parte. La cei din Kolomna nu vroia şi nici nu putea să se mai ducă. Peste doi ani se întâlni la biserică cu Lizanka. Se măritase. In urma ei venea doica purtând un prunc în braţe. Se salutară şi mult timp evitară să răscolească trecutul. Liza-i spuse că, slavă Domnului, e fericită, că nu trăieşte în

sărăcie. Are un soţ bun, pe care îl iubeşte… Dar dintr-o dată, pe când vorbea, lacrimi îi izbucniră din ochi, i se frânse glasul…

— Se întoarse brusc şi se lăsă în genunchi în faţa altarului ca să-şi ascundă durerea de ochii oamenilor.

SFÂRŞIT